Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Jul i Roskilde

Skønne Kjoler
til Saisonens Fester
Roskilde Kontantforretning A/S
CARL ANDERSEN'S EFTF.

Jul i Roskilde

24. AARGANG 1948

Roskilde Roklubs Guldmedaille-Vindere ved Olympiaden i London 1948.

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E

	Side
Roskilde adelige Jomfrukloster, af Direktør Arthur Fang	3
Det ny Roskilde, af Borgmester Wm. Villumsen	7
Juleaften hos Sognefogden i Brøndbyøster 1888, af Museumsinspektør, Dr. phil. Axel Steensberg	9
Haraldsborg Mølle, af Fru Fanny Fang	11
Roskilde-Minder 1879—95, af Lokomotivfører Herm. Unschuld	14
Minder fra Skolen paa Roskilde Mark, af Amtsforvalter Leo Wulf-Jürgensen	15
Gamle Roskilde-Borgere, 16 Portrætter	17
Man ved aldrig, hvad man ender som!, af Frk. Gudrun Eriksen	18
Den gamle Huslæge, af Civilingeniør Valdemar Hertel	20
Tre Roskilde-Borgmestre, af Redaktør Chr. Thomsen	23
Vi besøger Biskoppen, af Fru Lise Flindt-Nielsen	24
Aarets Vise, af tham	28
Olympisk Guld til Roskilde Roklub, af Bankassistent Henning Christiansen	29
Sport og Idræt i 1948, af Faktor Herluf Dahl Pedersen	30
Roskilde i Billeder, 1. Oktober 1947—30. September 1948	32

Omslag efter Maleri af Kunstmaler *S. C. Bjulf:* Roskilde adelige Jomfrukloster.

Fotografier ved Assistent *Frode Arndt, Foto-Experten* og *Fut-Jensen.*

Udgivet af Boghandler *Andreas Flensborg.*

Eftertryk forbudt.

Bidrag og Billeder, der maatte ønskes optaget i næste »Jul i Roskilde«, bedes snarest sendt til Udgiveren, Boghandler A. Flensborg, Roskilde. Billederne sendes efter Brugen tilbage i uskadt Stand, hvis Ejeren ikke maatte ønske at skænke dem til Roskilde Museums Billedsamling.

FLENSBORGS FORLAG — ROSKILDE

Felix Møllers Bogtrykkeri v. Sven Pedersen, Roskilde

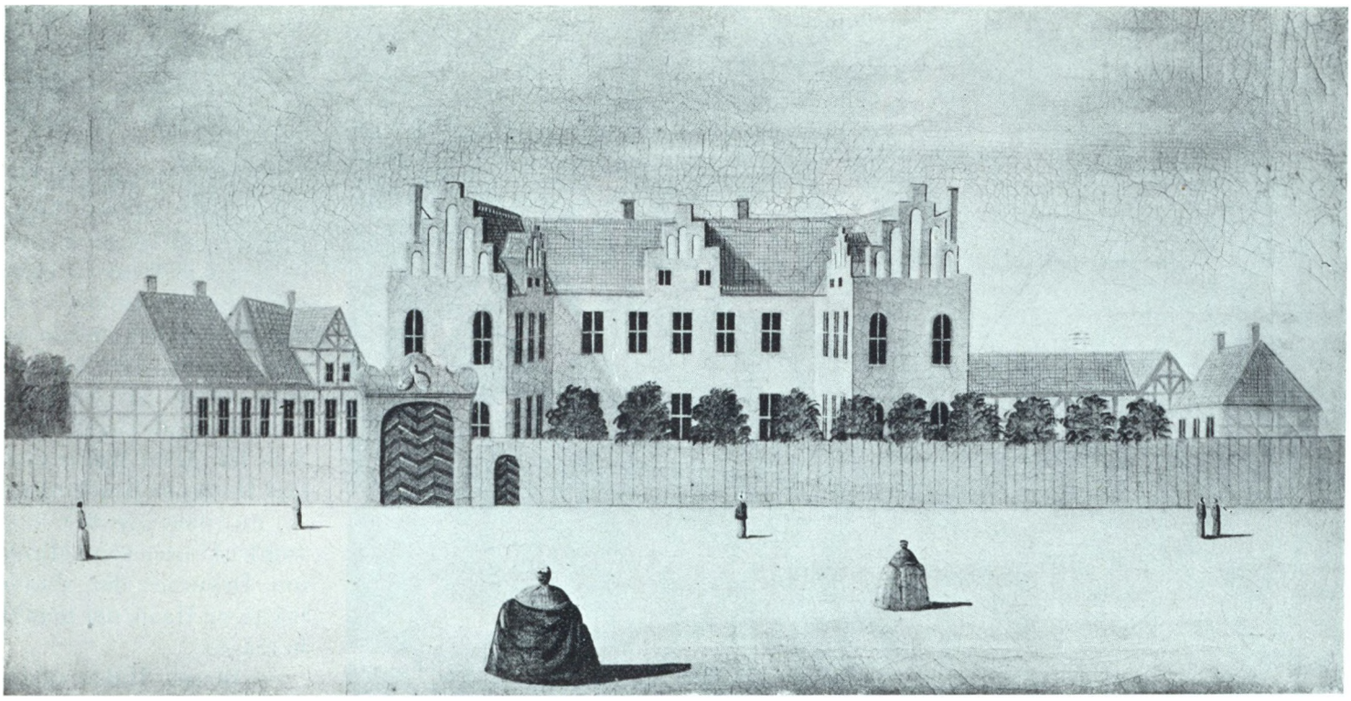

Roskilde adelige Jomfrukloster

1699 1949

Bag den røde Mur paa Algade ligger der en Verden for sig, den hører med til Roskilde, og den gør det ikke; rent kommunalt ligger Det adelige Jomfrukloster under Himmelev Kommune.

Det store Kompleks i sin vide Ramme af Haver og Parker hører heller ikke i det Ydre en Købstad til, mest af alt virker det som en Herregaard, løftet ud af det sjællandske Landskab og plantet inde i Byen. Da der for faa Aar siden var Avlsgaard, stod Billedet endnu tydeligere; men der er nok endda: en særlig Godsforvalter-Bolig, en Stump Herregaards-Allé, en Flok af mindre Økonomi-Bygninger og saa — midt i Smørhullet — det store, gedigne Herskabshus, hvis skønne, dybrøde Munkestensmure ligger dér saa smukt i Sensommer-Solens dæmpede Lys, indrammet af Havens rige Blomsterflor.

Margrethe Ulfeld.

Berte Skeel.

Faa Skridt ned ad Lindealléen til Det adelige Jomfrukloster bringer En fra Algades temmelig hasarderede Færdsel til en Verden af Ro og Ligevægt, hvor svundne Tider og Respekt for Tradition taler deres sært besnærende Sprog.

Stedets Historie begynder allerede i 1200-Tallet med et Nonnekloster af Sortebrødre- eller Dominikaner-Ordenen. Det nedlægges ved Reformationen sammen med saa godt som alle Landets andre Klostre. Bygningerne nedrives, og Stenene sælges bl. a. til Selso og Aastrup.

Men en Del maa der være blevet tilbage, thi ca. 1550 bygges der paa Grunden en lille Herregaard, Sortebrødregaard, af tidligere benyttede Materialer. Huset staar der endnu som Jomfruklosterets gamle Hovedbygning. Vi vil først standse ved Gaardens Historie paa det Tidspunkt for 250 Aar siden, da

Tvende danske Heltes Enker
Margret Ulfeld, Berte Skeel.
Danske Møers Nød betænker
Tager deri hielpsom Deel.

Roskilde Jomfrukloster stiftes,
Sorte Brødre var det før,
Nu med hvide Søstre skiftes
Og indrettes som sig bør.

saadan som det staar at læse indhugget i en Stenplade over Kaminen i Klosterets Riddersal.

De to Stifterinder var Enker efter to berømmelige

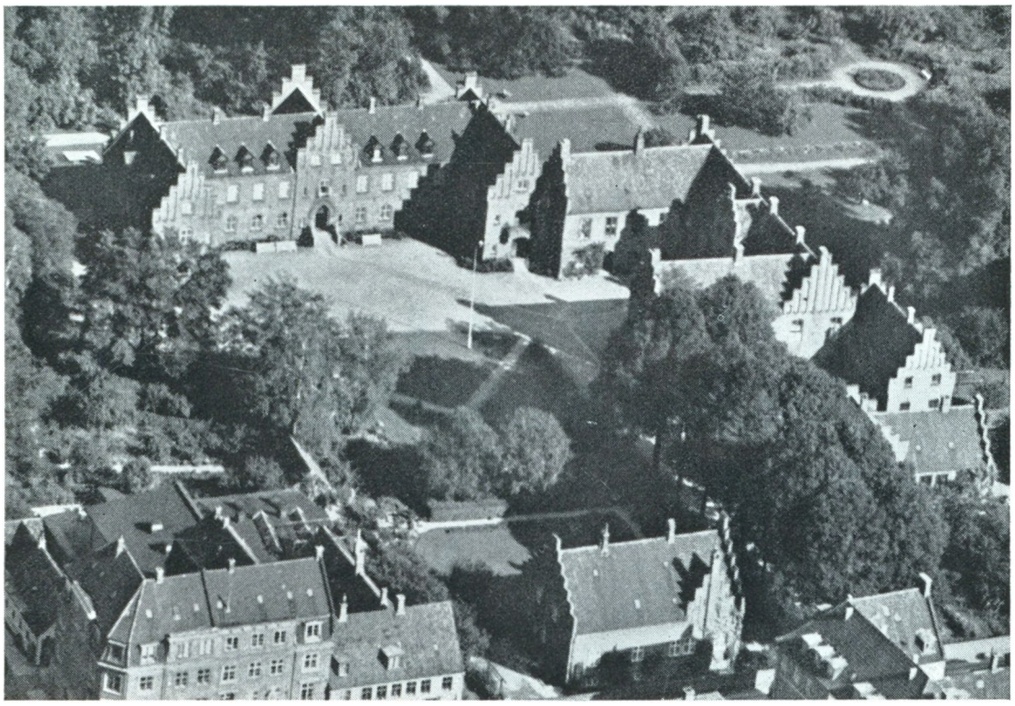

Luftfotografi af Klosteret. 1948. Til venstre den nye Hovedbygning.

Krigsmænd, nemlig Margrethe Ulfeld, Søhelten Generaladmiral Niels Juels Efterleverske, og Berte Skeel, Enke efter Generalløjtnant Niels Rosenkrantz, bl. a. kendt fra Forsvaret af København under Svenskekrigen; han faldt for Helsingborg i Den skånske Krig.

Det gamle Vers fører ikke tom Tale. Mens Nonneklostrene tidligere havde taget sig af Adelens ugifte Døtre, maatte efter Reformationen de arme Piger, der havde trukket Nitter i Ægteskabets lunefulde Lotteri, æde Naadsens Brød derhjemme paa Gaardene, og det var langt fra morsomt. Det var derfor et virkeligt Savn, de to varmhjertede Stifterinder afbødede ved deres Stiftelse, som iøvrigt var noget helt nyt og ukendt. Roskilde adelige Jomfrukloster er som protestantisk Kloster det første i sin Art her i Landet, og dets Statutter er senere blevet taget som Forbillede for andre Stiftelser.

Statutterne fik kongelig Stadfæstelse 18. April 1699; denne Dag regnes for Klosterets Stiftelsesdag og er i nogle Aar blevet højtideligholdt med en Festmiddag i Riddersalen.

Kort efter at Sortebrødregaard var overtaget af de to Stifterinder, blev Bygningerne i det Indre omformet til sit nye Formaal. Trappen i Hovedbygningen, Festsalen, den saakaldte Riddersal, samt Kirkesalen kan efter al Sandsynlighed føres tilbage til Klosterets første Tid.

Riddersalen, der optager den ene Halvdel af Hovedfløjens første Sal, er et helt pompøst Rum, prægtigt belyst ved Vinduer til tre Sider. Naar der, i de faa Aar Stiftelsesfester holdtes, var dækket med snehvidt Damask og blinkende Sølv og oplyst med Hundreder af levende Lys, var det et virkeligt festligt Syn.

Over Panelerne dækkes Væggene med Gyldenlæders Tapeter, tæt behængte med Malerier. I Loftets 60 Felter fortælles i Billeder, lidt barokt, den bibelske Historie. Den søndre Endevæg beherskes af to mere end legemsstore Portrætter af Christian V og Charlotte Amalie i usædvanligt storslaaede, udskaarne og forgyldte Rammer.

Under de kongelige Billeder staar der to Laagkister, smykket med Ejerindernes fædrene og mødrene Vaabenskjolde — og der er i Salen endnu en tredie Kiste. Det har engang været tre Adelsfrøkeners Brudekister, og i dem har deres Mødre nedlagt Døtrenes Brudeudstyr — nu staar de her i et Jomfrukloster som Minde om Drømme, der skulde briste, og Haab, der maatte begraves.

— Blandt Riddersalens mange Portrætter af Prorinder, Patroner og Patronesser lyser et anseligt Lærred op, en Fremstilling af den bibelske Historie om Skattens Mønt. Billedet er blevet tillagt to danske 1600-Tals Malere, men ogsaa den flamske Mester Jordaens er blevet nævnt. I Riddersalen er der Portræt blot af den ene Stifterinde, Margrethe Juel; vil man præsenteres for dem begge, maa man søge ned i Stueetagen, hvor der bl. a. hænger et bemærkelsesværdigt Billede af Abraham Wuchters forestillende en Mand af Slægten Rosenkrantz, muligvis selveste Generalløjtnanten, Berte Skeels Mand.

I den meget enkle Kirkesal kan man gaa let hen over Inventaret. Enkelte besøgende vil maaske falde i Forundring over, at der er en Døbefont i en Klosterkirke; til Beroligelse tjener, at der til Klosteret tidligere hørte et Antal Fæste- og Arbejderhuse, hvis ofte ret produktive Beboere tilhørte Klosterkirkens lille Menighed. Endnu holdes der hver første Søndag i Maaneden offentlig Gudstjeneste, hvor Sognepræsten fra Himmelev prædiker, og i de senere Aar er de afdøde Kon-

Juelernes Hus.

ventualinder blevet bisat fra Klosterets Kapel.

Mest bemærkelsesværdigt er et lille, meget fint udskaaret Elfenbens-Krucifiks, der anbragt i en rigt forsiret Glaskasse er ophængt ved et af Kapellets Vinduer. En Indskrift fortæller, at ingen ringere end Rigets Kansler, Hr. Johan Friis til Borreby og Hesselager, med egen Haand har skaaret Frelserens Billede.

I 1729 opførtes i Flugt med Hovedbygningens nordre Sidefløj to Bindingsværkshuse i Forlængelse af hinanden, det Juelske Hus kaldtes hele Fløjen. Sammen med Hovedbygningen, hvis nordre Sidefløj i gamle Dage var helt overbevokset med Vildvin, dannede Juelernes Hus med sin velproportionerede, dybrøde Façade, som næsten skjultes under en Bevoksning af de dejligste gule Roser, et overordentligt indtagende Ensemble. Det var Skønhedsværdier af sjælden Ynde og fin, gammeldags Hygge, der forsvandt med det gamle Bindingsværkshus, da dets Forfald til sidst maatte fælde det.

Sammenbygget med den gamle Hovedbygning rejstes i 1907 paa de to Bindingsværkshuses Plads med Jens Ingwersen som Arkitekt et stort trefløjet Munkestenshus; her er Gange med forsiret Bjælkeloft, sølvlasserede blaa Døre med blanke Malmbeslag, gotiske Buer, Murpiller med Kridtstenskapitæler og otte dejlige 3 Værelses Lejligheder med Køkken etc., i Overetagen er der Værelser for Konventualindernes Jomfruer, og i Kælderen kan der bades.

Det endelige Bortsalg til Roskilde Kommune af Klosterets Jord medførte, at Avlsgaarden kunde nedrives i 1937, paa dens Grund er anlagt en Køkkenhave.

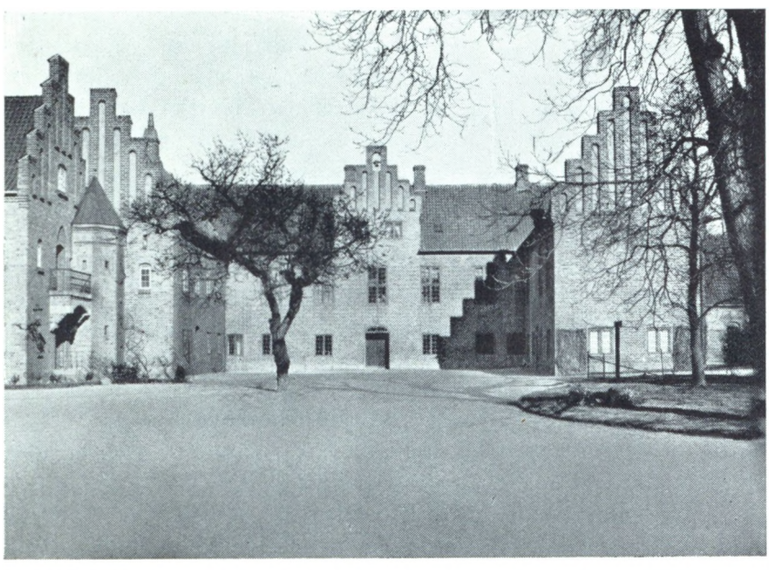

Den gamle Hovedbygning.

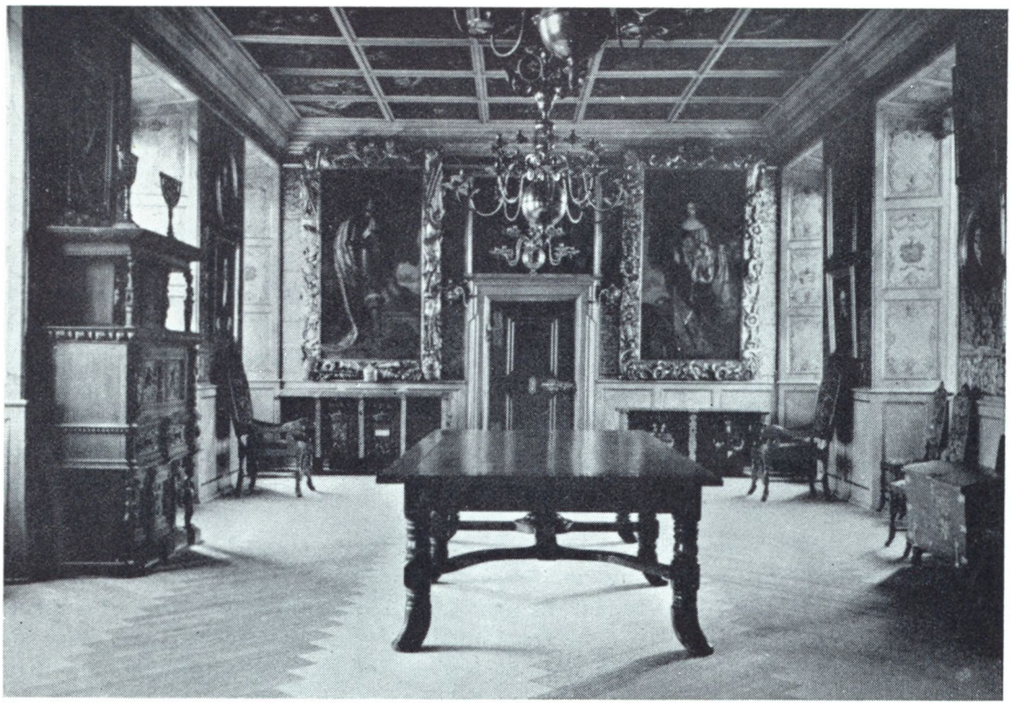

Riddersalen med Malerier af Christian V og Charlotte Amalie.

Efter sine oprindelige Statutter skulde Klosteret omfatte en Priorinde og atten Jomfruer af dansk Adel eller Døtre af Mænd i de saakaldte Overcharger, d. v s. Geheimeraader, Admiraler, Generaler, Konferens- og Etatsraader m. fl. — Betegnelsen Jomfru er senere blevet ændret til Konventualinde, Medlem af et Frøkenkloster; Ordet er afledt af det latinske conventus, en Forsamling.

Priorinden skal forestaa Klosterets indre Ledelse, mens to Patroner, en for hver af Slægterne Juel og Skeel, forestaar Klosterets Midler.

Jomfruerne skulde oprindelig medbringe Seng og Sengeklæder, Stole og Bord, de skulde ikke blot være to om et Kammer, men ogsaa dele Seng; et saadant Jomfru-Par skulde betjenes af en Pige. Deres Kost skulde Jomfruerne indtage i Fællesskab og sammen med Priorinden.

Efter vor Opfattelse maa de sølle Klosterdamer nærmest have haft det som en Slags Straffefanger, idet Statutternes smaalige og rigoristiske Bestemmelser næsten berøvede dem al personlig Frihed. Damerne maatte f. Eks. til daglig ikke gaa i andet end uldent Tøj eller »ostindisk Bast«, medmindre deres Helligdags- og Søndags-Klæder var saa forslidte, at de ikke mere kunde benyttes til deres oprindelige Brug. De maatte ikke forlade Klosteret uden Priorindens Vidende, og Breve til dem skulde hun have Besked om. Ingen Prædiken maatte forsømmes og daglig skulde der holdes Morgen- og Aften-Andagt med Bøn for Kongehuset. Opsætsighed blev i Gentagelsestilfælde straffet med Bortvisning. Hvis nogen Jomfru imod Forhaabning skulde forfalde til Løsagtighed, da skulde hun straffes i højeste Maade og uden al Naade indsættes livsvarigt i Spindehuset, og hendes Midler være forbrudte til Klosteret.

Hvad har de arme Damer faaet Tiden til at gaa med? Svaret gives i en gammel Ligprædi-

ken: med Gudsalighed og Haandarbejde. Det skulde vel tjene til Opmuntring, at Latinskolens Disciple mødte op Juleaften, Helligtrekongers- og Mortensaften for at synge for Damerne, men mon det har været videre opløftende? De virkelige Lyspunkter har været en forhaabentlig rigelig og vel tilberedt Forplejning og saa den gode franske Bordvin, der blev skænket hver Dag. Naa, saa ser man ogsaa, at Damerne har trøstet sig rigeligt med The, Kaffe og Snustobak, og nyttede disse mildere Midler ikke længere, maatte Apotekeren holde for med lindrende, styrkende og laxerende Medikamenter.

Da den stakkels Beate Sophie Kruse døde, var hendes fordum righoldige Garderobe fælt ribbet, og saa havde hun ydermere maattet laane Penge af Husholdersken og af Kusken — alt for at kunne tilfredsstille sin Hang til Kaffebønner, Franskbrændevin og islandsk Snustobak, som hun havde købt i Pundevis.

Værre endnu, men i en helt anden Retning, var det gaaet den lille Helle Trolle, som forlod denne Verden kun 28 Aar gammel. Hun var blevet et Offer for Kærligheden i Skikkelse af en Hr. Major nede i det sydslesvigske; i Dag vilde man ikke betænke sig paa at kalde ham Ægteskabssvindler. For at stille sin Krigsmand tilfreds ribbede den arme Helle sig helt; hendes pæne Tøj, selv hendes Silkestrømper, Betrækket til en Dyne og Omhænget til hendes Seng maatte vandre paa Assistentshuset. Hun skrev paa Veksler, kom dybt i Borg og Gæld og forskrev sig endog til Jøden Salomon Melchior. Til sidst fik hendes Major lokket Bohavet fra hende, det blev sendt til Flensborg, »hvorhen hun med det første agtede sig for at holde Bryllup«; dog, inden den sidste store Skuffelse naaede hende, havde Døden været barmhjertig.

Ja, Døden er vistnok ofte i gamle Dage kommet som en Befrielse for en lænkebunden Klosterjomfru. Det var hendes Ret at nyde fri Begravelse af Klosteret, men det synes som om mangen Jomfru har benyttet denne sene Lejlighed til at tage Revanche og hævde sig ved — som det hedder — »at lade sig selv begrave«. For sidste Gang har de vel ogsaa over for det lille Roskilde villet demonstrere deres høje Værdighed ved at blive stedt til Jorden med en Del af den Pomp, der i hine Tider udfoldedes ved de Stores Begravelser.

Efter kunstfærdig Tilberedning blev Liget anbragt i dobbelte Kister, den ydre betrukken med Ruslæder og siret med Inskriptionsplade, Vaabenskjold, Krucifiks og et Dødningehoved.

Indbydelse til Lig af de stedlige Hønoratiores foregik under særdeles bemærkelsesværdige Former; Klosterets Funktionærer kørte nemlig iklædte Sørgekapper rundt i Byen i en Karet — fra hvis Vindue der vajede et floromvundet Sørgeflag.

Ved Jordefærden ringede alle Domkirkens Klokker, Sct. Laurentii Klokke i Raadhustaarnet og dem i Vor Frue Kirke — et helt kongeligt Opbud. Sørgegudstjenesten fandt Sted i Klosteret, og næste Dag, i den tidlige Morgen, om Sommeren Kl. 4, om Vinteren Kl. 6, bares Liget over i Domkirken af Borgere eller af Disciple fra Latinskolens øverste Klasse, indtil 16 i Tallet og alle iførte Sørgekapper.

Latinskolens Lærere gik »for ved Liget«, og Kantoren fulgte. I Kirken brændte paa Alteret to Lispundslys, indhyllede i 20 Alen langt Flor og smykket med den Afdødes Vaabenskjolde. Latinskoledisciplene sang, og Kisten hensattes i Sct. Andreas' Kapel, der dengang var Klosterets specielle Gravkapel. Da man 1758 holdt op at benytte det, var der ophobet 28 Kister, som stod dels i Kælderen, dels oppe paa Kapellets Gulv; de blev alle flyttet ud og nedgravet paa Domkirkegaarden.

Efter Jordefærden var der Middag paa Riddersalen, hvori Priorinden, Konventualinderne og Afdødes Slægtninge deltog. Under mere bevægede Former fejrede Tyendet og Ligbærerne Gravøl nede i Borgestuen. Regnskaberne viser, at Beværtningen var rigelig og tilpas fugtig; ved et Par Begravelser maatte Politiet — hele to Betjente — holde Orden om Natten. Klarede man sig for en Gangs Skyld uden Politiassistance, blev det udtrykkeligt bemærket, »at Begravelsen denne Gang Gud ske Lov gik ganske ordentlig og stille af«.

Ja, det har sikkert været store Dage for det lille Roskilde, hvis hovedsagelige Adspredelse bestod i Begravelser, det være sig kongelige eller adelige. Paa dette Omraade har Klosteret altsaa været en helt flink Leverandør.

Mærkeligt: mere end stilfærdigt maa Dagene dengang være rundet for Klosterets Konventualinder, med aandelige og verdslige Smaasysler, som Ærter, der triller ud af en Pose, er det engang blevet sagt — og først den Dag, Døden meldte sig, kom Livet til de gamle Damer, og saa endda med burlesk forvredet Narrefjæs.

Naar det hele var overstaaet, og Boet skiftet, blev Damernes Løsøre, som Klosteret havde arvet, kastet paa Auktionsbordet. Billeder, Smaasager, der maaske gennem Aarene havde forsødet en ikke videre opmuntrende Tilværelse, maaske været Minde-Klenodier for den paagældende, kom nu i profane Hænder.

Men alt dette hører heldigvis de saakaldte gode, gamle Dage til. Allerede en Tid har Det adelige Jomfrukloster haft en hel anden Karakter. Først og fremmest er Statutternes Grundbestemmelse blevet ændret, nu har som hele Tiden Døtre af Adelige Adgang, men desuden Døtre af Mænd i de tre første Rangklasser, og det vil igen sige, at dygtige Mænd, som deres fremtrædende Stillinger i Samfundet samtidig har givet Rang, det gælder saaledes Assessorer, Departementschefer, Professorer ved Universiteterne, Oberstløjtnanter o. s. v., — kan lade deres Døtre indskrive som Konventualinde og derved sikre dem en betrygget Alderdom.

I Tidens Løb er Statutternes mange smaatskaarne Bestemmelser faldet bort af sig selv, men »Tiden« har saa ogsaa taget Smaaprivilegier som f. Eks. eget Køretøj. Damerne har forlængst deres fulde Frihed, og ved Fælleshusholdningens Ophør er selv den sidste Rest af indbyrdes Afhængighed forsvundet. Klosteret yder nu Bolig og et Pengebeløb til et Antal Damer, hvoraf stadig flere og flere har ydet deres Indsats ude i Livet — ja, nogle af Konventualinderne har stadigt deres Arbejde uden for Klosteret. Det er nærmest ved at blive en privat Alderdomsforsorg i noget videre Rammer end de vanlige. At en Dame i Tyverne, saadan som det nogle Gange før har været Tilfældet, skulde træde ind i Klosteret for at tilbringe nogle og tresindstyve Aar i det, man har kaldt den søde Lediggang, — vil nu være ganske utænkeligt.

ARTHUR FANG

DET NY ROSKILDE

AF WM. VILLUMSEN

Fortræffelige penne har igennem årene her i »Jul i Roskilde« skildret Roskilde i fortiden. Den opgave, man har tildelt mig, er at skrive om Roskilde i dag; fortælle lidt om det Roskilde, som ikke mindst i de sidste ti-tolv år er groet hastigt frem.

At dette med det hastige ikke blot er et postulat, fremgår af, at medens Roskilde for blot få år siden, f. eks. 1943—44, kun voksede med omkring 350 indbyggere om året, er vor by i 1946 og 1947 vokset med henholdsvis 560 og 640 indbyggere. Det kan også siges på en anden måde: befolkningstilvæksten i hele landet udgjorde i årene 1941—45 1,11 pct., i købstæderne 1,88 pct., men her i Roskilde i 1946 2,42 pct., i 1947 2,63 pct.

Der er altså tale om en vækst, der ligger en hel del over gennemsnittet, og dette forhold er naturligvis først og fremmest baggrunden for den livlige byggevirksomhed i vor by.

Fælledvej nr. 20—26.

Opførelsen af tidssvarende lejligheder i etagebebyggelse tog sin begyndelse for 10—15 år siden, idet såvel private bygherrer som det nystiftede Roskilde boligselskab fandt tiden inde til at opføre moderne lejligheder for den del af befolkningen, som ikke var i stand til — eller ikke ønskede — at bygge eget lille hus. Om nogen egentlig boligmangel var der på dette tidspunkt ikke tale. Havde befolkningstilvæksten ikke sat så kraftigt ind, ville dette nye byggeri næppe have fået noget særligt stort omfang, idet den allerede dengang betydelige forskel i lejen for gamle og nye lejligheder hurtigt ville have sat en naturlig grænse for nybyggeriet.

Den boligmangel, vi i dag — trods vor livlige byggevirksomhed — desværre må konstatere som en hårdkogt kendsgerning, tog sin begyndelse omkring 1942 til 43, da den ved besættelsen opståede usikkerhed, hvad beskæftigelsen angår, i nogen grad havde fortaget sig, og den livlige fluktuation satte ind for tusinder af vore arbejderes vedkommende, — jeg tænker på de mange — meningsløse — arbejder, vore »beskyttere« satte i sving.

Byggeriet her i Roskilde tog hurtigere fart end i de fleste andre danske købstæder af Roskildes størrelse. Årsagen hertil var bl. a. den, at vi var så heldige at være i besiddelse af adskillige fortrinlige og direkte byggemodne arealer, først og fremmest på den gamle eksercerplads. Det er derfor ingen tilfældighed, at det netop er i vest, den største del af nybyggeriet er foregået. Herfra hidrører også de fleste af de billeder, der illustrerer denne artikel. Her ser man privat og offentligt — socialt — boligbyggeri florere side om side i ædel kappestrid. Hvilket tager sig bedst ud? At der er en del »fejlskud« imellem, vil ingen bestride. Alle er vi vist enige om, at f. eks. Helligkorsvej nok kunne have fortjent en pænere — i hvert fald en bedre anbragt — bebyggelse, end tilfældet er blevet. Godt, at myndighederne har fået øjnene op for betydningen af en kontrol med hensigtsmæssig placering, kontrol med højde, tagform m. v., ligesom det må siges at være en lykke for vor by, at vort byråd ganske mangler sympati for barakbebyggelse. At det holder på det gedigne byggeri, — så godt som dette nu engang lader sig udføre med

Fælledvej nr. 36 fra Holbækvej.

Fælledvej nr. 26 og Korsgården.

Korsgården.

de materialer, der er for hånden. Desværre er det byggeri, der er udført i de senere år, materialemæssigt set, ikke af den standard, vi kendte før krigen. Selv om det ikke som helhed vil være kassabelt, når bedre materialer fremkommer, vil man sikkert på visse områder, f. eks. gulvbelægningen, meget hurtigere end normalt, være nødsaget til at foretage fornyelser, ikke mindst for udseendets skyld. Det sker den dag, bedre materialer fremkommer, forhåbentlig til lavere priser. Thi nægtes kan det ikke, at byggeriet efterhånden er kommet op i priser, således at vi inderligt må håbe på noget prisfald. Boligen er nu engang et livsgode, som helst skal kunne fremstilles til nogenlunde rimelig pris.

Adskillige millioner er i disse år investeret i boligbyggeri, vor kommune har påtaget sig store økonomiske garantier for det sociale boligbyggeri, — dog til dato ikke af en størrelsesorden, således at det i nogen henseende kan ryste kommunens økonomi. Men skjules kan det ikke, at det er den yderste del af risikoen, en forsigtig stat har været så elskværdig at påbyrde kommunerne. Det er dog ikke alene overfor det sociale boligbyggeri, kommunen har påtaget sig en garanti, også for adskillige snese småvillaers vedkommende er kommunen garant for statslånet i disse. Det er en naturlig ting, ikke mindst fordi det offentlige — klog af skade og i modsætning til, hvad der skete efter forrige verdenskrig — denne gang kræver af de pågældende, at de selv løber en risiko: der skal fremskaffes eget indskud på mindst 10 pct. af anskaffelsessummen.

Hvor mange lejligheder er opført siden 1940? 1142! Hvilket vil sige, at der i nye lejligheder er givet husrum for mindst 4000 mennesker, eller 16—17 pct. af vor bys indbyggere i dag. Sandelig: Roskilde er ikke mere en stillestående by, men en by med tempo og udvikling. Og gudskelov samtidig en sund og naturlig udvikling. Kun få ønsker en udvikling væsentlig ud over den, vi i dag er vidne til. En tilvækst, der væsentlig overstiger f. eks. tusind indbyggere pr. år, vil rejse kommunale problemer, der kan blive meget ubehagelige for skatteyderne, skolebyggeri m. m. Sådanne problemer er allerede i sigte, jeg kan nævne, at vi om 7 år, i 1955, har 1000 skolebørn mere end i dag!

Alligevel glæder vi os over, at Roskilde er gledet ind i en sund og rig udviklingsperiode, at vort erhvervsliv er netop så differentieret, at chancen for et større »nedbrud« må siges at være ringe.

Derfor bygger vi trøstigt videre på et større, et smukkere Roskilde end det, vi blev født til, samtidig med, at vi værner om de kulturskatte, vore gode, brave forgængere har skænket os.

JULEAFTEN HOS SOGNEFOGDEN

I BRØNDBYØSTER 1888

AF AXEL STEENSBERG

Billedet over disse Linier er malet i 1888 af Ole Peter Olsen-Ventegodt. Han er født 31. Maj 1863 paa Ejendommen »Ventegodt«, hvorefter han i December 1893 med kgl. Bevilling antog sit Efternavn. Hans Fader var tidligere Landmand Jens Olsen af Brøndbyøster, født 1836, død som Høker i St. Grønnegade 18 i København den 16. September 1869. Dennes Fader var Ole Jensen af Brøndbyøster, som blev viet i Brøndbyøster Kirke 11. April 1862 til Anne Marie, født 13. Juli 1835, Datter af Sognefoged Niels Hansen og Hustru Maren Andersdatter af Brøndbyøster.

Olsen-Ventegodt har udstillet siden 1883. Billedet her, der er 4 m langt, blev købt af Grosserer O. Wandel og skænket til Den kgl. Malerisamling, hvorfra det senere er overgaaet til Statens Museum for Kunst. Det har Nr. 685 og er i sin originale grønne Ramme med de røde Kanelleringer nu ophængt i Udvalgsværelse Nr. 5 paa Rigsdagen. I 1894 var det udstillet i Antwerpen.

Det forestiller Kunstnerens Morfar, Sognefoged Niels Hansens Stue i Brøndbyøster mellem København og Roskilde. Ventegodt har kaldt det »Juleaften paa Landet i forrige Aarhundrede«. Det skal sikkert ikke tages bogstaveligt, idet han ikke har kunnet huske ret meget længere tilbage end 1870erne. Billedets Titel hentyder snarere til Stuens Datering, der findes paa Stolpeskabet, som vi om lidt skal vende tilbage til. Billedet har en betydelig kulturhistorisk Værdi, idet Kunstneren med næsten fotografisk Nøjagtighed har gengivet saavel Stuens Inventar som nogle gamle Dragter, der var i Familiens Eje.

Interiøret er en typisk tre Fags Dagligstue fra »Heden« med den for denne Egn karakteristiske Bordopstilling og dermed sammenhængende Anbringelse af Møblerne. Til venstre anes netop en Dør, der fører ud til Mellemstuen, hvorfra der atter kunde være en Dør ud til Gaardspladsen. Til højre ses Døren til »Skorstenen«, d. v. s. det lille eet Fags Køkken, i hvis nordlige Halvdel den store aabne Skorsten stod. Undertiden kunde der være fraskilt en lille Forstue i den sydlige Del af Skorstensfaget, idet Skorstensrummet saa fik Lys gennem et Vindue i Skillevæggen mod Forstuen. I saa Fald var der to Døre i denne Side af Stuen, en til Forstuen og en til Skorstensrummet. Denne Indretning er aabenbart en yngre Foreteelse, idet der da ikke kunde blive Plads til et af Bordene. Oprindelig har Indgangen til Hedebostuen vel været gennem Stegers og Skorstensrum? Thi en direkte Dør fra Stuen til Gaardspladsen, som det kendes fra andre Egne af Sjælland, kunde man ikke have, naar der skulde være to Borde i Forlængelse af hinanden.

Døren til højre har Jerngreb og Klinkfald. Yderst i Billedet ses Bilæggerovnen paa snoede Jernben og med Messingknapper til at varme Hænderne paa. Ovenover Bilæggeren skimtes en »dobbelt Knædug«, der hænger paa den Ræk, hvorpaa man tørrede Tøj. Knædugen skal have faaet sit Navn af, at Kvinderne brugte den til at knæle paa i Kirken. Den kan saaledes nok gaa tilbage til katolsk Tid. Forneden afsluttes begge dens Ender af en Række Frynser. Mellem Ovnen og Døren staar en kort »Gaasebænk« eller »Trank« (Trannike,

d. v. s. udskaaret Endestykke paa en fast Bænk eller lign.). Under Sædet er der et Rum til rugende Gæs eller Høns, og i Forsiden ses et firkantet Hul, foran hvilket der kunde anbringes en Luge med et ofte hjerteformet Lufthul i. Naar man sad paa Bænken, kunde man godt risikere at blive nappet i Læggene af Gaasen — især hvis man var fremmed. Ogsaa de faste Bordendesbænke er forsynet med smukt udsavede Tranniker.

Panelerne er grønmalede med røde Lister og har to barokke Fyldinger over hinanden. Bordendepanelet til venstre er dekoreret med røde Roser, og paa det øverste Ramstykke læses Initialerne J M S - J H O D. Det hentyder formentlig til Fæsteren og hans Kones Navne i 1771, da Stuen indrettedes. Paa Panelet ses midt for Bordenden en Messingkrog, hvis Plade er udformet som en Kongekrone. Inderst ved Hjørneskabet hænger en Tinkande. For begge Bordender findes Rækker med udskaarne Lister under Loftet. Heri sidder op imod en Snes blankskurede Tintallerkener, som kun brugtes, naar der var Gæster. Paa Bagvæggen ses tre Fag smaarudede, blyindfattede Vinduer med to Gange seks Ruder i hver. To lodrette Jernstænger dækker for hver Vindueshalvdel, for at Tyve og Ugerningsmænd ikke skulde kunne bryde ind gennem de skrøbelige Blysprosser. I Vinduet til venstre staar en Urtepotte med en Geranium eller lignende Blomst. Gardiner brugtes endnu ikke paa Landet. Under Bordet til venstre skimtes Underkanten af Vinduesbænkens Forbrædt, der er udsavet i barokke Sving.

I Billedets venstre Side har vi »Overbordenden« med en lukket Bænk; her var ofte Plads til Madaffald, hvoraf der ved Ugens Slutning lavedes »Bænkevælling«. Her staar ogsaa det »øverste« (d. v. s. fine) Bord, hvor man kun sad, naar der kom Gæster. Ved slige Lejligheder indtog Husbonden, eventuelt sammen med sin Kone, Pladsen paa Bordendesbænken — Højsædet —, medens Gæsterne enten sad paa Vinduesbænken bag det grønmalede Barokbord med de tykke balusterdrejede Ben eller paa Foldebænken mellem de to Borde. Foldebænken, som kendes fra Middelalderen, da den ofte stod ved Ildstedet eller Kaminen, havde en Ryg, der var til at vippe over, saa man kunde sidde til hvilken Side, man ønskede. Den brugtes i andre Egne af Sjælland ofte som Soveplads for Børnene, idet man saa vippede Ryggen over foran Sædet som en Slags Sengehest. Det kunde knibe for Gæsterne at faa Knæene ind mellem Vinduesbænken og Bordbenene. Man gjorde derfor undertiden »Kuglerne« paa de inderste Bordben tyndere end de yderste. Dansk Folkemuseum ejer et saadant Bord netop fra denne Egn. Men Skikken er aabenbart ældre end Baroktiden. Thi paa Tønder Museum staar et Bord fra Schackenborg, dateret 1631, hvis forreste firkantede Ben er tykkere end dem under Bagsiden. Det hændte, at man paa Hedeboegnen bænkede en Gæst paa Husbondens Plads, naar det drejede sig om et mere tilfældigt og kortvarigt Besøg. Gæsten kunde da kvittere for Æren med et beskedent: »Skal jeg sidde til Højbords!« Bordbenene er forneden samlet ved en lukket Bordfod, en Trækasse med Lem over. Paa Lemmen er der anbragt en drejet Haandtagsknop, som dog ikke ses tydeligt paa dette Billede. I Bordfoden gemte man Pastinakker, Gulerødder, Sellerier og andre Suppeurter, for at de ikke skulde faa Frost.

I Bænkekrogen ved Overbordenden staar paa selve Bænken et grønmalet Stolpeskab med rød Dekoration og Aarstallet 1771, i hvilket Aar Stuen sikkert er indrettet. Skabsstolperne er spiralsnoede efter barok Skik. Paa Midterafsatsen staar Mandens og Konens svære Malmlysestager med Morteren imellem. Omkring Gesimslisten hænger i Anledning af Julehøjtiden et Skabsklæde. Derimod savnes de paa Hedeboegnen ellers saa almindelige Pynteduge, »Skabsstumperne«, der blev bundet paa Stolperne og gerne var prydet med Hedebosyning eller syet med kulørt Garn paa det hvide Lærred. I Stolpeskabet gemte Bonden sine Værdipapirer og Optegnelser. Han gik i Regelen selv med Nøglen. Kun i særlige Tilfælde, naar han maatte drage af Gaarde, overlod han den i sin Kones Varetægt, og Stolpeskabet var det første, man søgte at redde i Tilfælde af Ildebrand.

Paa Pillerne mellem Vinduerne straaler to forgyldte Louis-Seize Spejle — et Vidnesbyrd om den Velstand, der prægede Livet blandt »Københavnsbønderne«. Endnu den Dag i Dag vidner mange Hedebogaarde om den Rigdom, der flød af Hovedstadens sikre Afsætningsmarked. I Krogen ved den nederste Bordende hænger Mangletræet, der brugtes til at rulle Linned med. Dets Haandtag har Form af en Hest. Paa Bordendepanelet hænger et Rivejern af Messing. Under det rødmalede Loft ses ved den »nederste« Bjælke to Mælkehylder, der er ophængt i Gjordbaand af Jern. Her har Sibøtterne, hvori Mælken opbevares, deres Plads.

Der er lagt en hvid Dug paa Dagligbordet, og Juleaftensnadveren er rettet an: Tre Grødfade paa Rad og to Mælkeskaale, hvoraf den ene skimtes under Lillepigens venstre Arm, mens den anden staar bag det øverste Grødfad foran Husbonden. Man skiftes saa til at lange til Grødfadet og søbe af Mælkeskaalen. Paa det finere Bord bag Husbondfolkene staar en grønmalet Træbøtte med blanke Gjordbaand om, fyldt med næste Ret: upillede, dampende Kartofler. Hver Mand pillede sin egen Kartoffelration paa Bordet, naar han spiste. Dertil serveredes sikkert Flæskesteg eller anden Kødmad. Maaltidet er endnu ikke begyndt. Husbonden og hans Kone sidder paa Foldebænken, hvor deres Plads er til daglig, med en lille Datter imellem sig. Han læser Juleevangeliet, mens de hører efter med foldede Hænder og nedslagne Øjne. Man skulde ellers vente, at deres daglige Plads var paa den nederste Bordendesbænk. Men maaske er der Tradition om, at Husbonden skal sidde med Ansigtet mod Ildstedet? Saaledes var det i hvert Fald Skik baade i Oldtiden og Middelalderen. Konen har en Kyse med hvidt, stivet Lin under og er iført en rød Trøje med et broget Klæde om Skuldrene og stribet Skørt. Datteren har en kyseagtig, stramt siddende Hovedbeklædning med Bort ved. Bonden selv er i rød Trøje eller Vest med to Rækker Sølvknapper. Foran Bordet staar først Storepigen og derefter Lillepigen. Storepigen har mørk Hue med Sølvnakke, rødlig Bul, grøn Ærmetrøje, rødligt Skørt og et grønt og rødt vævet Forklæde. Lillepigen har rød Kyse, uden Nakkeprydelse, og en rød

Trøje. Begge bærer et lille Klæde om Halsen, bundet foran. Paa Vinduesbænken sidder, skjult af Storepigen, Forkarlen. Foran ham findes en Lysestage eller lignende, hvorfra hele Stuen oplyses. Derefter følger Andenkarlen i mørkt Tøj af mere moderne Snit end Husbondens, saa Husmanden i rødlig Jakke med Opslag og Halsbind. For den nederste Bordende sidder endelig Tjenestedrengen iført mørkt Tøj og Halsklud. Pigerne plejede i gamle Dage ikke at sidde ned og spise Søbemad. Tørmaden kunde de sætte sig med paa Skødet, hvor som helst det passede dem — de havde blot ingen Plads ved Bordet.

HARALDSBORG MØLLE

AF FANNY FANG

Skærtorsdag d. 8. April 1909 nedbrændte Haraldsborg Mølle. Den laa ved Frederiksborg Landevej, hvor Terrainet endnu omtrent som i Dag ligger lavest og nærmest Roskilde Fjord. Møllens Brand og senere totale Nedlæggelse gav Anledning til den nuværende Frederiksborgvejs endelige Opdagelse og Bebyggelse. Branden kom saaledes belejligt. En Gaardsdreng, der var utilfreds med at være i sin Plads, satte et Lys op i Høet paa et Stænge og lukkede Dørene til. Samtidig med Branden endte dermed for bestandig den aarhundredgamle Haraldsborg Mølles Historie. I Dag er kun Navnet Haraldsborg tilbage, bl. a. i et Par Ejendomme, deraf særlig Haraldsborg Husholdningsskole, som opførtes 1910 paa en Del af Møllestedets Jorder. Navnet Haraldsborg vil dog næppe forsvinde, fordi det siden c. Aar 1100 lever i vort Lands Historie, ikke blot som et Navn, men knyttet til en historisk Realitet, en Borg, som fra de ældste Tider var beregnet paa og brugtes til Udfald og Forsvar. Den ejedes og benyttedes gennem Middelalderen desuden baade til Kongers Beboelse og blev givet som Len til Landets Bisper. Til Borgen eller Godset hørte en Mølle, om hvilken man hører i Aaret 1295, da Kong Erik Menved skænkede den til Sct. Agnes Kloster. Borgen forsvandt, men Møllen levede videre gennem Aarhundrederne. En lang Tid tilhørte den Duebrødre Hospital i Roskilde og var Fæstemølle, indtil den omsider i 1873 blev Ejermølle.

Haraldsborg Møllehjul efter Branden i 1909.

Vi vil springe tilbage til en idyllisk Tid for c. 50 Aar siden, da Roskilde endnu ikke havde bredt sine Bebyggelses-Fangarme vidt ud til alle sine Naboomraader, og gaa en Tur ud til Haraldsborg Mølle ved Frederikssundsvejen, som det dengang hed. Ad en snørklet og stærkt bakket, smal og fortovsløs Landevej, der begyndte ved Sct. Olsgades Ophør, gik det ned ad Bakke til Sct. Ibs Kirke, hvor Svinget ved Hjørnet dér var saa snævert, at to Vogne knapt kunde passere, videre langs dybe, skræppebevoksede Grøfter forbi Ejendommen »Bækken«, den eneste, der laa her siden 1850erne. Et Stykke op over Bakken og ned igen naaedes Haraldsborg Mølle ad den smalle Landevej, der til begge Sider afgrænsedes langs Grøfterne af gamle, stynede Vejtræer. I Lavningen ud mod Fjordsiden bredtes igen flad, bred Eng, der grøn og græsfrodig gled over i en renskyllet Strandkant. Øst for Landevejen og lige op til den laa Mølleejendommen, skærmet mod Nord af den høje Banke, hvor engang Borgen havde staaet. Af Hensyn til Vandløbene øst- og sydfra laa Møllebygningerne, rimeligvis som de havde ligget gennem Aarhundreder. Paa en egen verdensfjendsk og selvforsvarende Maade vendte de kun en Baglænge ud mod Vejen og gav højst den vejfarende Adgang til et Indblik i Møddingens og Fjerkræets Hemmeligheder. Man ser paa Billedet den lave Dør, som fra Længen fører ud til Møddingsstedet. Det var det hele. Men indenfor var det ganske anderledes venligt. Selve Gaarden var lukket og bestod af fire Længer til forskelligt Brug.

Billedet, som gengiver Haraldsborg Møllebygninger under et lunt, hyggeligt Straatag, viser Hovedindkørselen i Syd, efter at man først var drejet ind fra Landevejen. En anden Udkørsel fandtes i Nordlængen. En solvarm Sommerdag ser man for sig den lukkede Gaardsplads med den varme, ophedede Stenbro, den gamle Kildebrønd i Gaardens Midte, den østlige Beboelseslænges Række af blanke Ruder og i samme Længe, nærmest Porten, Møllehusets smaa tilmelede Vinduer, der ikke tillader ret meget Udsyn. I Porten til venstre er der Udsalg af Mel, Gryn og Erter. Baade By- og Landboere kan finde dertil, og Handelen er slet ikke saa ringe. Til højre for Porten skjuler en lavere Halvtagsbygning det store Svinghjul, der faar Vandet fra den Øst for Møllen liggende, opstemmede Sø til at drive Mølleværket. Omkring Søen findes al den Idyl, som er egen for en gammel Vandmølle. Et tykt Skræppeland fulgte med Vandtilløbene helt inde fra Roskildes nederste Vandmøller, Riemors- og Kobbermøllen, og i de fugtige, frodige Omgivelser

trivedes Buske af Aarstidernes vilde Blomsterflor. Særlig i Foraarstiden kunde det smukke Syn lokke beundrende besøgende ud fra Roskilde, — skønt det ellers ikke var almindeligt, at nogen saadan »gik Tur« uden at have bestemt Ærinde. Enkelte Undtagelser fandtes dog. Møllerfamilien erindrer saaledes to Roskildeborgere, der jævnlig gik Tur op over Galgebakken. Troskyldigt og uden Skuffelser hængte de deres Frakker i et Vejtræ ved Møllen, mens de foretog den anstrengende Opstigning, — saa fredeligt laa Idyllen.

Paa Billedet ses Stigbordet, hvormed Vandets Tilløb til Hjulet reguleredes. Det ligger højt paa Volden, der omgav Søen, og derfra førte en lille Bro romantisk lige ind i Husets Tagetage. En Svirren af Svaler omkring Hus og Tag, snadrende Andeflokke i Dammen og pludrende Høns og Kyllinger i Massevis fuldendte Billedet, — hvis da ikke Fjerkræet netop nød det frie Liv ved Strandbredden eller delte Engens saftige Græs med Møllegaardens Køer og Kalve.

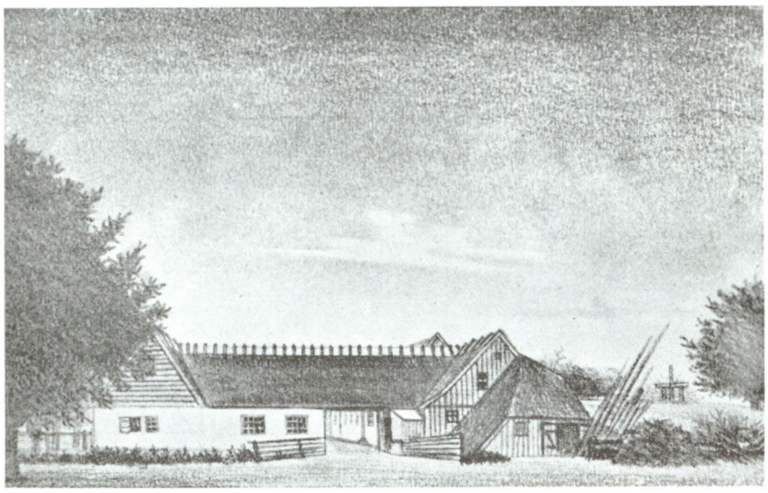

Haraldsborg Mølle set fra Hovedindkørselen mod Syd.

Fra Indkørselen op langs ‚Skolestien', som den kaldtes, fordi den benyttedes af Børn fra Klosterhusene til Sct. Jørgensbjerg Skole, — den findes endnu paa samme Sted, — laa en stor Frugt- og Blomsterhave, lidt dunkelt med høje Træer syntes det fra Landevejen. Øverst i Haven saas en ottekantet Pavillon med aaben Veranda. Pavillonen var indvendig tapetseret og oplyst med Petroleumslampe, hvorfra der om Aftenen stod et mystisk, men blødt Skær ud over Omgivelserne. Man kiggede lidt betænkeligt til den langstrakte Have. For Øjenvidner vidste at fortælle om et Lys, der skinnede, og om en høj Kvinde i hvide Klæder, der, naar Maanen lyste over Havens høje Træer, og Portene var stængede, vandrede hen over det dugdraabetindrende Græs. Damen forsvandt, — men Lyset forsvandt ikke. Lyset har mange Mennesker set baade Sommer og Vinter, saalænge Møllen stod og var beboet. Beboerne blev endog gjort opmærksomme paa Lyset ovre fra Kirkebakken paa Sct. Jørgensbjerg og fra Klosterhusene, der laa oppe paa Marken Øst for Møllen, og det mødte dem selv, allerede ved »Bækken«, naar de sent kom hjem ad Landevejen. Lyset lyste en Alen over Jorden som fra en stor Lygte, altid paa samme Sted, — men gik man det nær, forsvandt det eller var usynligt.

Paa det hyggelige og i sin Grund saa gamle og historiske Møllested havde selvsagt Slægt efter Slægt gennem c. 600 Aar drevet Møllevirksomhed. Helt usandsynligt er det ikke, at en bestemt Slægtstraad har bundet Generation efter Generation dertil, om end ikke i lige Linie fra Fader til Søn. Kun i det nittende Aarhundrede kan man med Bestemthed tegne Linien, der med sit Siksak fortæller om Dødsfald, Indgifte i Slægten, om Enkers Forbliven paa Stedet eller Døtres Gaaen med ind i Overtagelse eller Salg ved Giftermaal. Af den gamle Kirkebog for Sct. Ibs Kirke ses det, at Møller Iver Ivertsen og Hustru Sidse Helene Nielsdatter i Haraldsborg Molle har faaet hjemmedøbt en Datter, Ane Cathrine, i 1797. Hvilken Landsmand Iver Ivertsen var, var der Tvivl om, men det er senere fortalt, at han var kommet til Landet som Flygtning efter en Krig. Hans Kone har muligvis været den forrige Fæsters Datter.

Ægteparret fik to Sønner foruden Datteren. Den yngste af disse, Niels Ivertsen, blev døbt i Sct. Ibs Kirke den 18. Maj 1807. Han var det trediesidste Barn, der døbtes i Kirken, inden dens Ophør som Kirke i 1808. Efter Ivertsens Død i 1812 blev Enken kort Tid efter gift med en Melhandler Jørgen Petersen fra København, en Mand, som bl. a. omtales meget høfligt af Roskildebeskriveren Behrmann. Ejeren af Møllen viser »venskabeligen« Stedets Jordlevninger til Enhver, skriver han. Jørgen Petersen har næppe været en ringe Personlighed. Han vovede bl. a. at ansøge H. M. Frederik den Sjette om Bevilling til »i sin Saligheds Sag« at lade sig betjene af hvilken Præst, han vil. Tilladelsen fik han, og Dokumentet fra 1818 er underskrevet af Navne som Cold, Monrad, Ørsted og Berner. Det kostede 13½ Rigsbankdaler Sølv.

Sidse Helene blev atter Enke 1834. Med Jørgen Petersen havde hun ogsaa en Datter og to Sønner. Den yngste af disse Sønner, Iver Jørgensen, f. 1816, blev Moderens Hjælper og senere Ejer af Haraldsborg Mølle. Hendes Datter af første Ægteskab, Ane Cathrine, blev gift til Værebro nedre Mølle med Mølleren Lars Nielsen og fik med ham en Datter, Gunhild Helene Larsdatter, f. 1819. Forbindelsen med de to Møllesteder var saaledes ikke alene faglig, men ogsaa familiær, og øgedes yderligere ved det ejendommelige Tilfælde, at Datteren Gunhild Helene som ung blev Møllerkone paa Haraldsborg ved Giftermaal med sin Moders Halvbroder, hendes egen Halvonkel, Iver Jørgensen. Paa Roskilde Museum opbevares Gunhild Helenes Konfirmationsdragt fra Værebro Mølle, en Egnsdragt fra Frederiksborg Amt. Den er hel og velbevaret. Da hun skulde have Bryllup, var hun derimod klædt i sort Silkekjole, fordi »hun skulde giftes til Byen«. Den gensidige Tilknytning mellem Haraldsborg og Værebro vedligeholdtes bl. a. paa den venskabelige Maade, at man ved Nytaarstid nede ved Stranden samtidig affyrede en Malmkanon hvert Sted som en gensidig Hilsen. De mente, de kunde høre den. En Del Aar vedligeholdtes Skikken, indtil Haraldsborg-Kanonen en Nytaarsaften sprængtes paa Grund af Overfyldning.

Gunhilds og Iver Jørgensens Ægteskab varede i 23

Aar. Efter hans Død kom hun til at sidde Enke i 37 Aar. I to Aar drev hun Møllen ved Bestyrer, men saa kom Møller Frederik Vilhelm Madsen fra Svogerslev og ønskede at købe Møllen. Købet gik i Orden, og samtidig ægtede han Gunhilds Datter, den 17aarige Ane Cathrine Helene. Med dette sidste Møllerpar endte egentlig Haraldsborg Mølles Virksomhed som Erhvervskilde. Der hørte c. 25 Tdr. Land til Møllen endnu, da Madsen i 1907 solgte den til en Møller Nielsen fra Fyen, men denne solgte den atter to Aar efter til H. P. Hansen fra Glim. Efter kun otte Dages Ejerskab var det, Møllestedet brændte, og kort efter begyndte dets Jorder at blive udstykket. Landbrugskandidat H. P. Nielsen købte saaledes allerede i Maj s. A. Jord derfra til Opførelse af den nuværende Haraldsborg Husholdningsskole. — Møller Madsen havde selv i 1907 bygget sig et Hus ved Landevejen (nu Nr. 104) for at trække sig tilbage, men kun hans Enke og deres tre Børn, en Søn og to Døtre, kom til at bebo det. Nu lever kun den ældste af disse Børn, Frk. Eline Madsen.

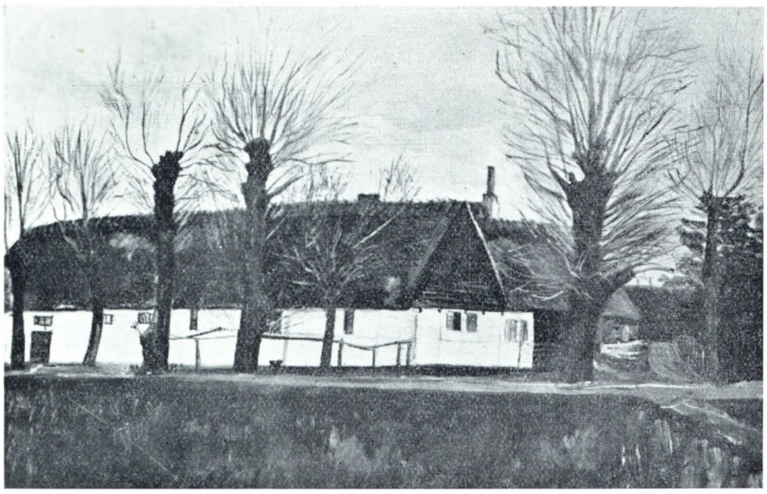

Haraldsborg Mølle set fra Landevejen.

Frk. Madsen, født 1874, hvem en Del af disse Oplysninger skyldes, mindes klart sit Forældrehjem fra sine tidligste Aar, da den gamle Mormoder Gunhild endnu levede, efter at have trukket sig tilbage til sine egne Stuer i Møllegaarden. Hun strikkede altid og fortalte samtidig sære Ting om noget, der hjemme i Værebro havde tudet i Mosen, hvor »noget« var manet ned, og om »Lygtemænd«, der, den Aften hendes Fader døde, — hun var da fem Aar, — var hoppet helt hen til Huset. Og Stedets og Egnens Præster beskæftigede hendes Tanker stærkt — som almindeligt var.

I Møllegaarden gik ellers alt i Frk. Madsens Barndom efter den gamle Tid med de sædvanlige Sysler. Meget skulde skrubbes og skures alle Vegne, og Spinding var endnu det almindelige Haandarbejde. De grovere Ting til Husets Forsyning vævedes paa Sct. Jørgensbjerg, de finere Damaskes derimod hos Vævere i Frederikssund. Hun saa ogsaa Møllehjemmet i Aarenes Løb op mod Aar 1900 forandre sig efter Tidens Skik og Mode. Spisefællesskabet med Gaardens Folk ophørte. De fik deres egen Spisestue med Lys og Varme. Til Gengæld beholdt Familien selv den gamle Fællesstue med Bjælkeloftet og Panelerne, der altsammen var rød- og grøntmalet. Indbo og Klæder manglede det ikke paa, særlig det sidste blev ofte købt i København. Trods Forandringerne glemte man dog ikke at holde gamle Ting i Hævd. Et kostbart Krus af Sølv fra 1692 samt Møllens gamle Toldekar af Kobber har bl. a. nu deres Plads paa Roskilde Museum.

Paa Møllestedet havde man i det hele taget ikke ført det afsondrede Liv, man maaske skulde mene. Foruden de daglige Kunder fra Omegnen havde Molleren altid haft Handelsforbindelse med København, hvortil man i ældre Tid kørte om Natten med Varer, bevæbnet med en Sabel af Frygt for Overfald. Selskabelighed med nærmeste Naboer, den store Familie i Værebro og i Svogerslev, hvor Søskendeflokken var 13, gav ogsaa Liv udover Dagligdagen. Sjældnere var lejlighedsbesøgende.

Enkelte interesserede havde dog af historisk Interesse gennem Aarene besøgt Møllestedet og dets Omgivelser. Gentagende var der ved Nedbrydning af den høje Bakkeskraaning og ved Pløjning kommet Bud fra fordums Dage, særlig i Form af Murstens- og andre Teglrester. I 1841 kom som bekendt et forgyldt Altersæt: Kalk og Fad for Dagens Lys, og i 1854 opgravedes 573 Mønter og to ornamenterede Sølvskaale. Sidste Gang, der blev gjort Fund, var i 1896, da en Karl under Arbejde pludselig fik en Guldring paa en Harvetand, — siden har man trods Gravning til Huse ikke fundet noget værdifuldt, — heller ikke den Løngang, som endnu efter Sigende skal have gaaet fra Haraldsborg ind til Roskilde Domkirke.

Endnu to Aar efter Møllebranden stod Haraldsborg Mølles Svinghjul ubeskadiget og tomt i sit ødelagte tidligere Skjul. Om Sommeren løb Vandet endnu i fredelige Straaler ned over dets Sider, men Opstemningen og Bruset var forsvundet. Om Vinteren, naar Frosten bed til, satte Vandet sig som et stort Isskæg mageligt til Rette paa dets Vinger. Det var alt, hvad der var tilbage af Aarhundreders Virksomhed. Men ogsaa denne sidste Rest forsvandt. Pladsen, hvor Møllen suverænt havde staaet, fik ved Bebyggelse et helt andet Udseende, og Omgivelserne fulgte med. Kun Vandet, som Tiden ikke mere havde Brug for som Kraftkilde, løber endnu, som Pynt ned over en Rende med mosgroede Sten, for ligesom forhen Goldvandet, fra samme Sted og ud over en grøn Eng, at forsvinde ud i Roskilde Fjord.

ROSKILDE-MINDER FRA 1879-95

AF HERM. UNSCHULD

Moder flyttede som Enke til Roskilde i 1879; jeg var dengang 5 Aar, og saaledes blev Roskilde min skønne og minderige Barne- og Ungdomsby. Naar jeg nu med Aars Mellemrum kommer til Roskilde, ak ja, hvor forandret, for mange Ting vel nok til det bedre; men Idyllen er væk, saadan syntes jeg. Fra Hestetorvet gennem Algade og Skomagergade var der vel i min Tid Butikker, men hver Ejendom havde dog sine private Vinduer til Gaden, nu er paa hele denne lange Strækning alt bleven til Butikker, privat Bopæl er andet Sted. Mor boede de første Aar i Bager Smidts Ejendom paa Torvet med Lejlighed ud mod Fondens Bro, den forlængst nedrevne Karré, en god Lejlighed med 4 mindre Værelser. Jeg begyndte min Skolegang i Forberedelsesskolen paa Maglekilde hos Kandidat Østrup med Frøknerne Sylow og Julie Madsen som Lærerinder og fortsatte paa Latinskolen, hvor jeg imidlertid gik ud fra 2. Realklasse. Efter Skoletid var vi Børn overladt til os selv, medens Nutidens Børn er i Spejderkorps og dyrker Sport; vi var jo altid nogle Stykker, som holdt sammen uden for Skoletiden, og havde vore forskellige Tumlepladser, f. Eks. Grusgraven bag Ting- og Arresthuset, der hvor nu Lokomotiv-Remisen ligger.

Brødrene Kamms Smedeværksted i Hersegade Nr. 19. 1892.

Af dem fra dengang skal jeg lige nævne: Knud Christensen, Søn af Telefondirektør C., Lauritz Sørensen, Søn af Auktionsholder S., Marius Stockfleth, Søn af Overbanemester S., og Carl Dindler Hansen, Plejesøn af Toldkontrollør Bøttcher. Af dem er vistnok kun to tilbage.

Fra Latinskolen har jeg mange fornøjelige Minder. Lærerkræfterne, som vel var dygtige, men ogsaa noget egne, var: Lærer i Matematik Chr. Hansen (Bolledejg, som vi kaldte ham), kunde godt finde paa at banke Lærdommen ind i Hovedet paa os med et Stykke Brænde fra Brændekassen, men vi holdt af ham alligevel; Adjunkt Lassen, en dygtig og underholdende Tegnelærer; Adjunkt Mikkelsen var Lærer i Tysk, lidt nervøs, iøvrigt har jeg mange om ikke altid fornøjelige Minder om M. Som nævnt var Mor Enke, og særlig flittig var jeg ikke, saa Mor havde faaet det ordnet saaledes, at jeg hver Lørdag gik op i Allehelgensgade hos M. for at faa underskrevet min Karakterbog, med Skam at sige blev Spanskrøret af og til sat i Gang. Muusmann i Fransk, Schoustrup i Dansk; de her nævnte er vel alle døde. Ogsaa vor hyggelige Pedel Andersen med sine skønne Døtre skal lige nævnes.

Om Sommeren havde vi Drenge det dejligt med Fodture til Boserup, Bognæs, Herthadalen og Skovene ved Lindenborg; det var jo saaledes, at Auktionsholder Sørensen havde Køretøj, og i 15 Aars Alderen fik Lauritz ofte om Søndagen Lov til at laane det, og vi havde mange gode Ture. Etablissementet Trægaarden (Pindehaven, som vi kaldte det) maa ikke glemmes, det var jo dengang Byens eneste Sommerhave, og der blev afholdt mange dejlige Fester, hvor vi unge altid var sikre Gæster.

Om Vinteren havde vi samme Fornøjelser som Nutidens Ungdom med Skøjteløb og Kælkning; dengang var det endnu ikke opfundet at strø Grus paa Tuttestien (Strandalleen). Vi startede ved Kongeporten og rutschede ned til Gasværket; af og til, naar vi havde paakørt en eller anden, og der saa blev klaget til Øvrigheden, saa var Betjentene Mou og Petersen ude for at hugge os. Straffen bestod som Regel i at deponere Slæden paa Raadhuset til om Sommeren og i en alvorlig Formaning, men det var jo glemt til næste Vinter. Skøjteløbet foregik paa Søen i Klostermarken og senere paa Fjorden, naar den kunde bære.

Der var dengang en velgørende Forening, der hed »Samlerne«, og hver Vinter i mange Aar var der Dilettantkomedie paa »Prinsen«; det var ikke smaa Opgaver, der blev taget op, f. Eks. Gøngehøvdingen, Elverhøj, Caprisiosa, Eventyr paa Fodrejsen o. s. v. Det var altid Redaktør Julius Christjansen, Auktionsholder Sørensen og flere andre, som stod for Styret, og det gav sikkert mange Penge til de fattige. For os unge var det en herlig Tid, der var altid en Tjans som »Bølge« eller andet Statisteri, vi morede os dejligt. Saa havde vi Konservativ Klub og Borger- og Haandværkerforeningen med deres Baller og Karneval, det var jo dengang Byens eneste Festligheder for Borgerskabet. Vore Aftenspadsereture var fra Hestetorvet til Hjørnet af Ringstedgade, hvor vi ofte havde Lejlighed til at hilse paa de unge Piger, der var vore Baldamer; men tænk Dem, en smal Flise, Resten af Fortovet toppede Brosten med dyb Rendesten og Brædder ved Overgangene.

Jeg gik som nævnt ud af 2. Realklasse, blev konfirmeret i 1888, og efter et Par forkerte Indstillinger kom jeg i Kleinsmedelære hos Brd. Kamm, dengang boende i Hersegade i Aabys Ejendom. Gamle Ros-

kilde-Borgere vil nok erindre »Bro'r og mig«, som de altid kaldte hinanden, et Par hæderlige og dygtige Haandværksmestre af den gamle Skole. Der var aldrig Svende paa Værkstedet, saa vi Lærlinge fik Lov at lave alt, altsaa et godt Lærested. Vi var op til 8 Lærlinge ad Gangen. Arbejdstiden var fra 6 Morgen til 6 Aften med 1 Times Middag, det første Aar om Søndagen fra 6—12. Saa kom der en ny Helligdagslov, og saa var det heldigvis forbi med Søndagsarbejdet. Om Sommeren, naar der var travlt, Overarbejde til Kl. 8 Aften. Lønnen var urimelig lille. 1 Krone om Ugen det første Aar, 2, 3 og 4 de næstfølgende, altsaa paa egen Kost og Logi. De Lærlinge, som ikke havde Forældre i Byen, fik Kost og Logi hos Mester. Det var altsaa ingen hel gal Forretning at være Mester dengang. Johan Culmsee og jeg var dengang de eneste fra Byen. Nytaar 1894 blev jeg Svend, nogle Maaneders Arbejde hos Burmeister & Wain, derefter en lille Vals til Berlin, Dresden og Leipzig, i 1895 Soldat og i 1897 ansat som Lokomotivfyrbøder i D. S. B., og saa 44 Aars Tjeneste som Lokomotivmand.

Ofte har jeg i min Jernbanetid, naar vi kom fra København og havde passeret Marbjerg-Blokken, set Roskilde By med Domkirkens Taarn tonende frem i Baggrunden, ja, saa kom Minderne frem fra Barne- og Ungdomsaarenes glade og skønne Dage, Minder, som aldrig bliver glemt.

MINDER FRA SKOLEN PAA ROSKILDE MARK

AF LEO WOLF-JÜRGENSEN

Efter at have siddet en Aarrække som Førstelærer ved Skolen i Egtved i Jylland, begyndte min Fader, Niels Gjessing Wolf-Jürgensen, ikke mindst af Hensyn til os mange Børn, i Slutningen af Halvfjerdserne at sætte Kraft ind paa at søge andre Embeder. Jeg finder blandt andet en Ansøgning dateret den 8. Oktober 1880 om Tolstrup Skole (Særløse Sogn paa Sjælland), hvor han blandt andet skriver: — »da dette Embede er beliggende paa en trist og øde Egn, og det altid har været mit Ønske at blive ansat ved en Skole paa Sjælland«. Ogsaa denne Gang blev han skuffet, men endelig slog Forløsningens Time, og den 27. December 1881 blev han kaldet til Lærer ved den nyoprettede Skole paa Roskilde Mark.

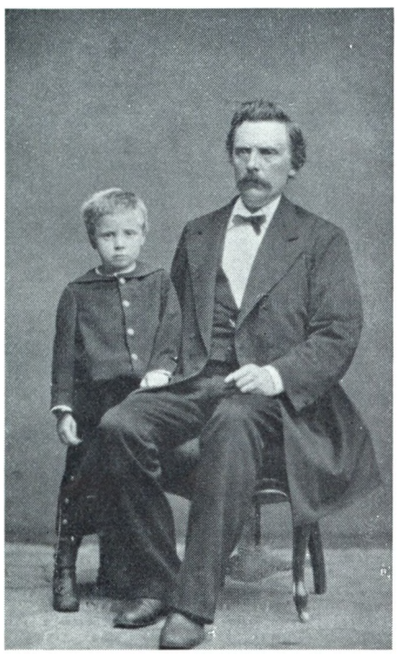

Lærer Niels Gjessing Wolf-Jürgensen med sin Søn Leo. 1881.

Vi fik nu travlt med at bryde op. Auktion blev holdt, og mange Ting, som det vel havde været Umagen værd at tage med til det nye Hjem, blev solgt, takket være gode Raad fra forskellige Sider om, at de kunde købe langt bedre og billigere derovre. Min Broder Christian (han døde som Postmester i Hedehusene) og jeg kom først i Februar 1882 til Roskilde. Vi blev hentet paa Banegaarden om Aftenen af min Fader, som var kørende derop med en af Bønderne. Jeg sad paa Kuskesædet hjem hos den fremmede Mand og blev straks gode Venner med ham. Det blev et Venskab, som holdt over 40 Aar, til det blev afbrudt ved hans Død som 80-aarig (23. Oktober 1922) — min gamle Ven, den prægtige Bonde *Christoffer Jakobsen.*

Jeg husker endnu den første Aften, jeg kom ind i de Stuer, som i tretten Aar skulde blive mit Barndomshjem. I Sammenligning med den gamle brøstfældige Skolebygning i Taagelund ved Egtved, var den da ganske nybyggede Skole paa Roskilde Mark overmaade god. — Den sydlige Halvdel indtoges af Skolestuen, hvortil Indgangen var midt paa Huset gennem en Forstue med Dør ind til Skoleværelset og til vor Dagligstue. Mine Forældre havde deres Soveværelse forneden, medens vi Børn boede paa Loftet. Værelserne vendte ud til Haven, og i Sommernætterne, naar vi sov for aabne Vinduer, kunde der komme en fuldstændig bedøvende Duft ind til os af Guldregn, Jasmin, Rødtjørn og alle de mange andre blomstrende Buske, som Haven indeholdt. — Haven blev med Aarene en dejlig og venlig Have, skønt den ved vor Ankomst kun præsenterede sig som en bar Mark med Pæle med Staaltraad om. Den var anlagt gammeldags hyggeligt. Hegnet om den var et dobbelt Læbælte af alle Slags Træer og blomstrende Buske, der hurtigt voksede op og holdt alle nysgerrige Blikke ude. Det første Menneske, jeg iøvrigt lærte at kende der, var en ung Mand paa atten Aar, som den første Morgen efter vor Ankomst gik og ryddede Murstensbrokker af Vejen paa Gaardspladsen — det var Christoffer Jakobsens Søn, *Jakob,* som siden den Dag har været mig og min Familie en trofast Ven.

Og nu et lille Billede af Livet i Landsbyskolen, saaledes som det endnu staar friskt og klart for min Erindring. Ikke nogen særlig eller bestemt Aften, men en af de mange Hundrede, en Aften som Nutidens forjagede Ungdom sikkert vil have svært ved at fatte.

Det er Efteraar, og Mørket falder tidligt paa, men vi i Landskolen elsker vor Mørkningstime — det er for os Børn næsten den bedste Tid af Dagen. Saa lyser Kakkelovnen saa hyggeligt i Krogen, og der sidder vor kære Moder i en magelig Stol, medens Skæret fra Ilden lader Lys og Skygge glide over hendes Ansigt. Omkring hende, mest paa Gulvet, sidder vi hjemmeværende Børn. Henne i Sofaens

dybe Skygge sidder vor Fader, og kun Gløden fra hans Pibe røber ham. Saa begynder det: »Nu skal I fortælle om, hvordan det var, da I var Børn og Unge«. Og saa fortæller de — mest Moder — om Livet paa Hvolgaard eller paa Grønland, om dem selv eller deres Forældre, og hvad disse havde fortalt dem som Børn — og vi lyttede til med aabne Øren og aaben Sjæl; ofte er det Ting, som vi har hørt før, men det gør intet, for os er det stadig Nyt. Ogsaa, naar de Gamle fortalte om Altona, og hvor smaat de dengang havde haft det, og hvor glade de alligevel havde været. Eller de uhyre spændende Tider med Tyskerne i 1864, hvor de vilde skyde Fader og tvang Moder til at drikke Brændevin. Vore Forældre morede sig vist lige saa godt som vi Børn over at mindes deres Ungdom og de svundne Dage. Naar vi havde hørt nok, eller Moder var blevet træt, hed det: »Spil lidt, Moder«. Og saa satte vor gamle Moder sig til vort lille og saavist ikke pragtfulde Klaver og spillede alle de gamle Ting udenad, medens vor Fader brummede med fra sin Krog.

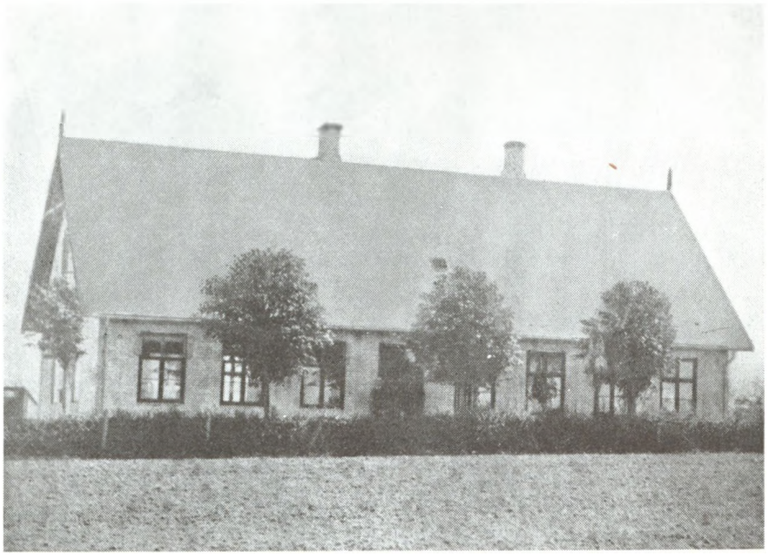

Skolen paa Roskilde Mark. 1891.

Men nu opdager vi pludselig, at Klokken er blevet 7, og Lampen bliver tændt, for nu skal der læses højt — og det besørger min Moder. Hvad har hun ikke læst for os i de mange Vinteraftener. I Aften er det nu en helt ny Forfatter, som vi slet ikke kender. — Han er Englænder og hedder Ridder Haggard, og Bogen er Kong Salomons Miner. Den kom paa dansk i 1887. Bogen er saa spændende og uhyggelig, at Pigen til sidst er ræd for at gaa alene ud i Køkkenet og lave i Stand til Teen. — Naar min Moder læser, sidder vor Fader altid i Sofaen, han sidder i den venstre Side, den højre er forbeholdt mig: »Lillefar«, som jeg derfor kaldes. Alle er vi beskæftiget paa en eller anden Vis. Christian skærer ud, og jeg laver Hestetømmer, Søster Claus og Pigen syr, og Moder læste altsaa højt. Naar Moder saaledes læste, kunde der til Tider være saa tyst og stille, at Musen, der boede under Vinduespanelet kom frem. Jeg har mere end een Gang set den nydeligste lille Mus enten løbe opad Gardinerne eller komme helt ud paa Gulvet for at lede efter Brødsmuler.

Til Festlighederne kom vi selvfølgelig: Bryllupper, Barselsgilder og Begravelser, men da det hovedsagelig var Smaakaarsfolk, der boede der, var det kun smaat mod Gilderne i Jylland. De for mig morsomste Gilder var Fastelavnsfesterne. De blev i den sidste Del af 80-erne holdt hos Christoffer Jakobsen og varede i tre Dage. Om Søndagen gik Drengene rundt med en stor Kurv og »sang for Æg«. Naar de havde faaet tilstrækkelig mange, ca. 12—15 Snese, blev disse afleveret til Konen i Gaarden, hvor Festen var, og saa blev der lavet Æggepunch. Om Eftermiddagen fik de saa Kaffe og Kager, saa meget, de kunde fylde i sig, og senere om Aftenen Æggepunch. Samtidig dansedes der i den store Stue efter enten Harmonika — eller, naar det kom højt — Violin og Triangel. Om Mandagen var det de Unges Tur, og der morede jeg mig bedst. - Traktementet bestod af Kaffe og Kager - og senere Øl, Brændevin og Punch. Den tredie og sidste Aften deltog jeg i de Gamles Fest, da spilledes der mest Kort, og jeg mindes en saadan Aften, hvor jeg, der var en tretten Aar, nød den Ære at spille med nogle gamle Bønder, i Mangel af bedre Havelse, antager jeg, og i Sjavs vandt den for mig ufattelige Sum af 2 Kroner — saa meget havde jeg aldrig ejet før. —

I Begyndelsen af 1892 blev min Fader imidlertid synlig svækket og ældet. Efter nogen Tids Forløb viste det sig, at hans Hjerte var angrebet af Forkalkning, saa det gik lidt efter lidt ned ad Bakke med ham, og endelig i Foraaret 1895 brød han helt sammen. Jeg var dengang Student i København og vikarierede for ham i Skolen et Par Maaneder om Eftersommeren, indtil der blev udnævnt en Hjælpelærer. Efter lange og haarde Lidelser døde min Fader den 15. Oktober 1895. I December Maaned samme Aar flyttede min Moder til København, og dermed ophørte mit Barndomshjem. — Under usædvanlig stor Deltagelse fra Beboernes Side blev min Fader begravet, og de viste ham den efter gammel Skik store Ære, at Mændene af Følget kastede Graven til. Da min ældste Broder giftede sig, flyttede min Moder atter tilbage til Roskilde, og i 1908 døde hun stille og roligt uden Lidelser paa Sankt Maria Hospitalet i Roskilde. Hun døde frygtløs og fuld af Haab om, hvad der maatte følge efter, og det Gensyn med min Fader, som hun saa usvigelig troede paa.

GAMLE ROSKILDE-BORGERE

Ingenior Asger Augsburg
6. Febr. 1890—24. Decbr. 1947.

Apoteker Jannik Augsburg.
11. Juni 1886—19. Marts 1948.

Overpostkontrollør A. Blume.
7. Oktbr. 1889—31. Maj 1948.

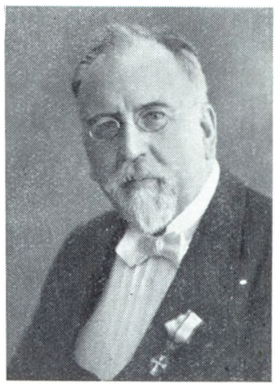

Domorganist Camillo Carlsen.
19. Januar 1876—4. Oktbr. 1948.

Fotograf C. C. Christiansen.
8. Novbr. 1876—10. Decbr. 1947.

Direktør Ove Elberg.
25. Juni 1862—3. Novbr. 1947.

Købmand Otto Frederiksen.
30. April 1864—23. Novbr. 1947.

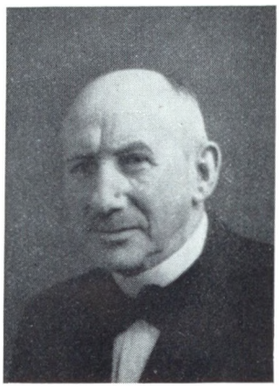

Malermester Axel F. Hacke.
20. Marts 1876—29. April 1948.

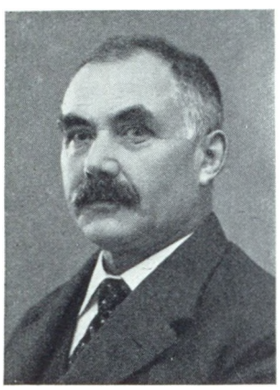

Slagtermester Hans Hansen.
8. Marts 1876—5. Juli 1948.

Fru Edith Jacobsen.
30. Decbr. 1872—30. Juni 1948.

Desinfektør Ludvig Lind.
29. Januar 1887—6. Aug. 1948.

Byraadssekretær Knud Lyhne.
23. Juni 1888—30. Decbr. 1947.

Lektor M. B. Morthorst.
31. Decbr. 1876—11. Marts 1948.

Konsulent H. P. Nielsen.
27. Juni 1872—6. Juni 1948.

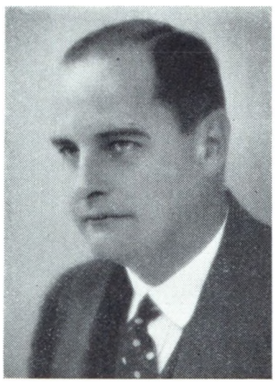

Arkivar Wedel-Madsen.
4. Marts 1897—14. Oktbr. 1947.

Smedemester C. F. Sørensen.
14. Januar 1883—26. Septbr. 1947.

„MAN VED ALDRIG, HVAD MAN ENDER SOM!"

AF GUDRUN ERIKSEN

For 20—30 Aar siden saa man af og til i Roskilde Gader og Stræder en ældre Dame, som man uvilkaarlig lagde Mærke til. Hun bar som oftest Sjal og havde en stor Kurv paa Armen — to Ting, som Damer paa den Tid ikke plejede at være udstyret med. Og saa man hendes skælmske brune Øjne, der lyste af Intelligens og Lune, anede man noget ualmindeligt under det beskedne Ydre; de, der kom i nærmere Berøring med hende, erfarede, at hun simpelthen ikke var til at staa for; de, der trængte ind til hendes Væsens Kerne, elskede hende. Det var *Sofie Holten.*

Sofie Holten omkr. 1900.

Hun hørte til en gammel, anset Slægt*). Hendes Oldefar var Geheimekonferensraad Hans Nicolai von Holten, Ejer af Krabbesholm og Lindegaarden, som han erhvervede i Begyndelsen af forrige Aarhundrede. Hendes Farfar, Hans Christian Holten, var Sognepræst i Skuldelev og Provst for Lynge-Frederiksborg, Ølstykke og Horns Herreder. For bedre at faa Tid til sine Kirkevisitatser fik han som sin personlige Kapellan ansat sin Søn, Hans Nicolai, der ægtede Mine Smith. De bosatte sig i Skuldelev Præstegaard og fik efterhaanden en stor Børneflok — Nummer 2 var Sofie, der fødtes 1858.

Ungdomsbillede af L. A. Ring, malet af Sofie Holten 1888.

Til hendes kæreste Barndomsminder hørte Besøgene hos Oldemoderen paa Lindegaarden. Man kørte tidlig om Morgenen hjemme fra Kapellaniet paa Kirkebakken, hvorhen man var flyttet, da Familien efterhaanden blev større. Man kørte ud af Skuldelev By ad Skibby til — og efter en Times Kørsel naaede man Lindegaarden. Børnene fik en sidste Mønstring i Trappestuen, saa kom de ind i Oldemors Stue, hvor den gamle Geheimeraadinde sad i den store Tremmesofa. Nu bukkede og nejede man og kyssede ærbødigt hendes udstrakte Fingerspidser—selve Haanden kunde man ikke kysse, for Oldemor havde altid Halvhandsker paa. Og saa havde Børnene en dejlig Dag i det gamle Hus og den store Have med de mange sjældne Træer, Haven, hvorfra man kunde skimte Roskilde Domkirkes Spir.

— — En Dag kom der Bud om, at Kong Frederik den Syvende og Grevinde Danner næste Formiddag vilde besøge Farfar i Præstegaarden. Nu blev der Travlhed for at berede de høje Gæster en værdig Modtagelse, og Sofie skulde lære at neje, som det sig hør og bør. Der var i Haven et Træ, hvorom der var en rund Bænk; paa den anbragte Moster sig, og saa skulde Sofie gaa rundt om Bænken, og hver Gang hun gik forbi sin Moster, skulde hun neje dybt og ærbødigt. Men smaa Krukker havde ogsaa Øren dengang: hun havde hørt noget om Grevinden! Hun turde ikke tale højt om det, men neje for hende, det vilde hun ikke, derfor gik hun forbi sin Moster Gang efter Gang — uden at neje, stiv som en Pind.

Men da Grevinden kom næste Dag, var der alligevel en lille Pige, der maatte neje, og det var Sofie — for *dengang* fik Børn ikke det sidste Ord.

Fra disse Aar stammer ogsaa hendes første Forsøg med Malerkunsten. Hendes Far og Mor var borte, paa et Besøg, og hun brød sin Hjerne for at finde paa noget, der rigtig kunde glæde dem, naar de kom hjem. Til sidst fik hun en Idé: hun vilde illuminere! Inde i Soveværelset skulde det være, og da en af Pigerne netop havde ladet en Stige staa derinde, krøb Sofie op og hængte en Dukkelysekrone paa et Søm over Vinduet, helt oppe under Loftet, saa tændte hun Lysene — nu var alt parat! Da hun lidt efter igen kom ind i Værelset, saa hun til sin Skræk, at Lysene havde sværtet Loftet, der var kommet en fæl, sort Plet. Nu var gode Raad dyre! — — Længe var hun ikke raadvild, saa rørte hun sine første Farver sammen, de bestod af Mel og Vand, og malede den sorte Plet over — Resultatet blev ikke ganske vellykket, og hendes Forældre blev ikke helt glade, da de saa deres Loft!

Da Sofie var en halv Snes Aar, blev hendes Far Sognepræst for Thorning og Lysgaard, Blichers gamle Kald. — Han døde allerede tre Aar efter, i 1871, og hans Enke flyttede med sin Børneflok til Sorø.

To Aar efter døde den gamle Skuldelevprovst, og dermed forlod Holten-Slægten Skuldelevegnen, hvor den havde levet og virket i mere end et halvt Aarhundrede.

— Efterhaanden som Sofie Holten voksede op, voksede ogsaa hendes kunstneriske Anlæg. Der var Kunsterblod i hendes Slægt; hendes Tiptipoldefar var Arkivtegneren Søren Abildgaard, Far til Maleren Nicolai Abraham Abildgaard. — Hun vaklede en Tid mellem Valget af Sang eller Malerkunst, men valgte saa det sidste og blev uddannet i Sorø hos Christen Dalsgaard. Fra 1883 udstillede hun paa Charlottenborg.

Kort efter rejste hun sammen med Edma Frølich

*) I Aarbog for »Historisk Samfund for Københavns Amt« 1925 fortæller Sofie Holten om sin Slægt og dens Tilknytning til Skuldelevegnen.

til Paris, hvor hun studerede Malerkunst hos Stevens og udstillede paa Salonen. Et Par Somre tilbragte hun i Landsbyen Gréz ved Paris. Her var en Kunstnerkoloni, og her boede hun paa en Bondegaard sammen med Elise Konstantin-Hansen.

I denne Periode var hun — som de fleste af hendes Kammerater — stærkt interesseret i Kvindespørgsmaalet og Brandesianismen. Hendes »Fritænkeri« sad dog ikke videre fast. »Man ved aldrig, hvad man ender som!« var et Mundheld, som hun ofte endte en Diskussion med.

I Sommeren 1885 var August Strindberg og hans første Hustru, Siri von Essen, i Gréz. Der var mange, der gerne vilde male den store svenske Digter, men der var ingen, der fik Lov. — Saa hændte det en Dag, at »Kolonien« festede; — alle sad om et langt Bord, og Stemningen var høj. Da sagde Sofie Holten pludselig: »Du, Strindberg, maa jeg faa Lov at male dig?« Hvortil han svarede: »Ja, hvis du vil danse ned ad Bordet med mig!«.

Hun var ikke sen, hun fik Bordet ryddet i Midten og under almindelig Jubel dansede Parret oppe paa det lange Bord. — Det legemsstore Billede af Strindberg, som Sofie Holten nu malede, blev mange Aar senere erhvervet af Kunstmuseet i Stockholm og regnes for at være et af de ypperligste Strindberg-Portrætter, der findes.

Sofie Holten i sit Atelier i Roskilde.

Opholdet i Frankrig blev afbrudt, fordi Kvindesagen hjemme kaldte. Sofie Holten vendte tilbage til København, hvor »Kvindernes Køkken« blev oprettet paa hendes Initiativ.

Hun havde dengang Atelier i Ravnsborggade, hvor hun samlede en stor Skare Kammerater om sig. Elise Konstantin-Hansen skriver herom*): »Hendes malerstue i Ravnsborggade — det dejlige rodehul og gæstfri samlingssted, det gav rum og lejlighed til mangen fornøjelig samtale, munter sludren og ansporende drøftelser. Vi havde det godt! Man rullede sig straks en cigaret, man fandt en siddeplads, man saa sig varm paa værtindens friske ansigt. Hun havde skær hud og barnligt røde kinder. Hendes ansigt kunde virke som et solskin. — Men der kunde ogsaa springe nogle skarpe lyn fra de brune øjne. Hun havde set saa meget og forstod mere end de fleste.«

*) Elise Konstantin-Hansen: Små kapitler af et langt liv.

Peter og Kirsten i Klosterhusene, malet af Sofie Holten.

Fra denne Periode stammer Ungdomsportrættet af L. A. Ring.

1895 blev et travlt Aar for Sofie Holten. Hun udstillede paa Charlottenborg det stor Billede »Benedict af Nursia bedende i en Hule« og gjorde et stort Arbejde for »Kvindernes Udstilling«, hvis Succes hun havde en væsentlig Andel i.

Kort efter rejste hun med tre Malerkammerater til Italien. — Da hun vendte tilbage, adopterede hun sin ældste Broders lille fireaarige Pige, nuværende Fru Ragnhild Kerckhoffs, med hvem hun boede i Atelierlejligheden i Stormgade, hvor hun samlede en stor Vennekreds; her kom særlig Carl Nielsen, Emma Gad, Edma Frolich, de tre Søskende Niels, Joachim og Suzette Cathrine Skovgaard, L. A. Ring, Billedhuggeren Aksel Hansen — for blot at nævne nogle.

Efter endnu flere Rejser og en længere Studierejse i Grækenland, hvor hun malede meget, bosatte Sofie Holten sig for en Aarrække i Assisi. Her boede hun sammen med sin Adoptivdatter og Baronesse Erikke Rosenørn-Lehn, der blev hendes Husfælle for Livet. Hun købte »Casa del Prato«, der kun var skilt fra Kirken San Francesco ved en lille grøn Eng — fra sine Vinduer kunde hun se, naar Lysene tændtes paa Højalteret.

I Assisi gik Sofie Holten over til den katolske Kirke.

Hun havde malet flittigt paa sine Rejser, Landskaber og Portrætter, men Hjemmet i Assisi lagde Beslag paa hende, det opslugte hende mere og mere — til sidst stod det for hende, at hun maatte vælge mellem sit Hjem og sin Kunst. Hun plejede ikke at gøre noget halvt. Det har sikkert kostet hende Kamp, hun elskede sin Kunst og sit frie »Zigøjnerliv« — men hun valgte Hjemmet og lagde Pensel og Palet bort.

Efter et seksaarigt Ophold i Italien vendte de tre Husfæller tilbage til Danmark og bosatte sig paa Sct. Laurentiivej i Roskilde. — Det blev et nyt Liv for Sofie Holten, en stille Tilværelse. Hver Morgen saa man hende gaa til Messe i Kirken, der stødte op til Husets Have — og Dagen gik med Hjemmeliv, med Læsning, med at passe Hønsene og Havens Fugle, med at være god mod Mennesker, der trængte til Venlighed og Hjælp.

Fuglene sang for hende i Haven, og kom de ind i Stuerne, sang hun for dem, medens de — tilsyne-

ladende — hørte fornøjede efter. En Dag, da hun med en Kolle slog paa noget Hønsefoder, stak en Høne Næbbet imellem og fik det knust — den Dag var der Sorg i Huset, som om et af Familiens Medlemmer var kommet ud for en Ulykke, Sofie Holten var utrøstelig.

Hun havde et afgjort Talent for Madlavning — alt, hvad hun blot rørte sammen i en Kasserolle, smagte dejligt, og hun elskede at lave smaa pikante Retter, som hun saa bragte til Patienter, hvis Appetit det var lidt sløjt med — derfor saa man hende ofte med en Kurv paa Armen paa Vej til dem, der skulde delikateres. Der var dog nogen, som hendes Kogekunst ikke var til Glæde for, det var dem, der skulde vaske op efter hende — for naar Sofie Holten havde lavet Mad, var der ikke een Tallerken eller een Ske eller overhovedet noget i Køkkenet, som ikke var brugt! — Der var en Periode, da hun troede, at Blodbudding var særlig sundt, og derfor forsynede hun i længere Tid en Familie med denne Spise; til sidst taalte de ikke mere Synet af denne Ret — selv Hunden strejkede, naar den blev serveret for den. I den Familie faar de aldrig Blodbudding — men de tænker stadig med Taknemmelighed paa den glade Giver.

Paa Sct. Jørgensbjerg boede der dengang adskillige syge og ensomme, der nok kunde trænge til en Opmuntring i den ene eller anden Retning. Til dem gik hendes Gang ofte, og da var der gerne Top paa Kurven. Nogle af dem lever endnu, og de har ikke glemt hende. »Man kunde tale med hende om alting«, siger de, »for hun forstod alt«.

Disse Besøg voldte hende megen Glæde, særlig Besøgene hos Ane i Clermontgade, hvor hun ofte tog Datteren Ragnhild med. Ane var blevet konfirmeret af den gamle Skuldelevprovst — havde hørt til hans sidste Hold Konfirmander, og skønt der endnu gaar Frasagn om hans yderst aristokratiske Tænkemaade og voldsomme Temperament, der ikke altid var til Fryd for hans Menighed, havde han alligevel været som en Far for sit Sogn, og hun omfattede ham og alt, hvad der angik Familien Holten, med en aldrig svigtende Trofasthed — derfor fik de to »Skuldelevere« sig ofte en hyggelig Passiar. Den Dag, Ane døde, var Ragnhild Holten ved hendes Dødsleje, og den syge syntes at være tilfreds dermed — det var vist for hende, som om hun havde noget af den gamle Provst hos sig i sin sidste Stund.

— — I sin Livsaften tog Sofie Holten atter fat paa Pensel og Palet, tilskyndet dertil af et Menneske, der stod hende nær, men man lægger ikke Malerkunsten paa Hylden en Snes Aar uden Følger — hun gjorde den bitre Erfaring, at hun havde forpasset Tiden, male som forhen kunde hun ikke mere.

Men eet kunde hun: hun kunde sprede Glæde, opmuntre og trøste, hun kunde glatte ud, hvor andre havde gjort Fortræd.

Saa nærmede Døden sig, og den fandt hende rede.

Sofie Holten døde den 5. Juni 1930. Hun havde levet et Liv fuldt af Glæder, Sorger og Kampe, et Liv rigt paa Omskiftelser udadtil og indadtil — til det sidste kunde hun anvende Mundheldet fra sin Ungdom: *„Man ved aldrig, hvad man ender som!"*

DEN GAMLE HUSLÆGE

AF VALDEMAR HERTEL

Efter at have taget medicinsk Embedseksamen i 1873 og derefter at have været Reservelæge ved Garnisons Sygehus og senere et Par Aar ved Kommunehospitalet i København nedsatte min Far, Wolfgang Hertel, sig i December 1877 som praktiserende Læge i Roskilde, og dermed paabegyndtes den Gerning, som han lige til sin Død gik op i med Liv og Sjæl.

Foran Menighedssygehuset:
Dr. Hertel, Overlæge Gravesen, Søster Mette og Dr. Kaj Møller.

De første Aar i Roskilde førte min Farmoder, der var Enke, Hus for Far, og først i 1881 blev han gift med min Moder, Augusta Flensborg, en Søster til Boghandler Erhard Flensborg.

Brylluppet blev fejret ved en stor Fest paa Hotel Prinsen.

De første Aar boede mine Forældre i en af de nu forlængst nedrevne Ejendomme paa Raadhustorvet, og dér blev mine 2 ældste Brødre, August og Ahrent, født; men senere flyttede mine Forældre til Købmand Schades Ejendom paa Algade, og her kom min yngste Broder, Poul, og jeg til Verden, og her begyndte jeg saa efterhaanden at fatte, hvorledes Livet formede sig i et Lægehjem.

Min Far var en meget flittig Mand, og foruden at passe sin private Praksis blev han i 1894 Læge ved Roskilde Kommunes Epidemisygehus og derefter tillige i 14 Aar Læge ved Byens Sygehus i Bredgade, fra 1895—1909; men da Byens Sygehus blev nedlagt og det nye Menighedssygehus paa Køgevej opført, tog Far sin Afsked, idet han mente, at det var bedst, at yngre Kræfter kom til. Dog var han stadig en Aarrække Læge ved det nye Epidemisygehus, ligesom han ogsaa i mange Aar

assisterede ved Operationerne paa Menighedssygehuset, efter at Dr. Gravesen havde overtaget Overlægestillingen.

Min Far slap først i en meget sen Alder dette Arbejde, som interesserede ham meget og som gav ham Lejlighed til at holde sig à jour med de forskellige Fremskridt paa Lægevidenskabens Omraade.

Paa Billedet, taget ved Indgangen til Menighedssygehuset, ses fra venstre: Dr. W. Hertel, Dr. H. Gravesen, Søster Mette og Dr. K. Møller.

For den nulevende Generation er det vanskeligt at sætte sig ind i, hvilket Slid det i Virkeligheden betød at være praktiserende Læge og samtidig at være Epidemi- og Sygehuslæge.

Dengang havde man ikke nogen af de moderne Befordringsmidler, men var henvist til at gaa paa sine Ben, og det var lange Strækninger, en Læge maatte tilbagelægge hver Dag. Cykler fandtes vel nok, men dette Befordringsmiddel var ikke rigtig foreneligt med den Paaklædning, en Læge dengang — i hvert Fald de første Aar, min Far praktiserede — brugte, naar han gik i Praksis, nemlig Diplomatfrakke og høj Hat. Dertil kom saa Landturene paa aaben Vogn i al Slags Vejr og tit om Natten, og den eneste Bekvemmelighed var, at Lægen havde sin egen Stol — en saakaldt Doktorstol — der blev fastspændt paa Vognen bagved Kuskesædet.

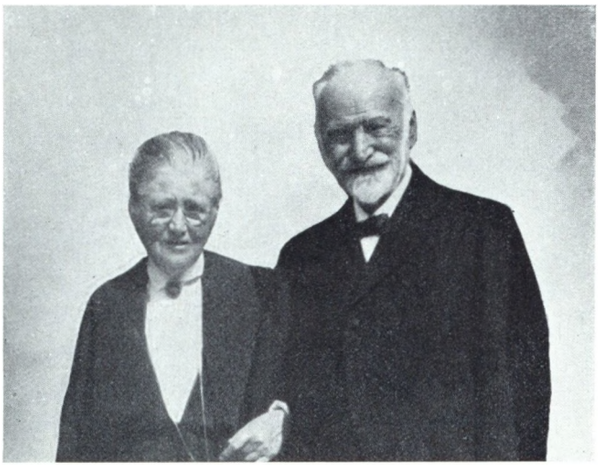

Dr. Hertel og Frue paa Guldbryllupsdagen.

Telefoner fandtes praktisk talt ikke i Roskilde paa det Tidspunkt, da Far nedsatte sig som praktiserende Læge; der var kun enkelte Forretningsfolk, der havde disse. Far var den første af Lægerne, der fik Telefon, og det var først efter, at vi var flyttet fra Købmand Schades Ejendom paa Algade til 1ste Salen over Roskilde Bank i Hersegade, det vil sige omkring Aar 1900, og til at begynde med var det kun en direkte Ledning fra mit Hjem til Sygehuset.

Dagen gik med Konsultation hjemme fra 8—9, derefter paa Sygehuset og saa ud i Praksis, i Hast hjem at spise et Par Stykker Mad og saa ud paa Sygebesøg igen. Middag Kl. lidt i 3, naar vi Børn kom hjem fra Skole, saa Konsultation hjemme fra 3—4 og derefter igen paa Sygehuset; saa spiste vi til Aften, og til skulde Far igen ud paa Sygebesøg og maaske saa ogsaa en Nattur.

For at være Læge paa Sygehuset og at skulle klare baade den medicinske og kirurgiske Afdeling gaves den svimlende Gage af 900 Kr. om Aaret, hvortil dog kom 50 Øre for hver Patient, der laa paa Epidemiafdelingen.

Med al den Travlhed var det ikke saa underligt, at vi Børn ikke saa meget til Far, for om Aftenen var han optaget af at skrive Journaler og føre Regnskaber. Alligevel havde han altid Tid, hvis der var noget, vi ikke rigtig kunde klare i Skolen, og han gav sig altid god Tid til at tale med sine Patienter, og helst vilde han være Huslæge og for et meget beskedent Honorar om Aaret, idet han da kunde komme hyppigere uden at være generet af Pengespørgsmaalet. — For daarligt stillede Patienter beregnede Far sig aldrig noget, og jeg ved, at han tit selv betalte den Medicin, han ordinerede.

Far var en stor Børneven, og Børnene forgudede ham, og det var ham altid en stor Glæde, at de senere hen i Livet ikke glemte ham, men trofast kom paa Besøg i mit Hjem.

Man skulde lede længe for at finde en mere beskeden og maadeholden Mand med alt, dog maa undtages Tobak, som der blev røget meget af; og Trods det, at der hyppigt blev luftet ud, laa der altid en Taage af Tobaksrøg i mit Hjem. Naa! vi Brødre hjalp nu ogsaa godt til.

Af Brændevin har der i mit Hjem kun været een Flaske, som Mor købte efter sit Bryllup, idet hun mente, at det hørte sig til, og den blev brugt til at pudse Kakkelovne med.

Med Hensyn til sine Patienter var Far yderst diskret med at udtale sig om, hvad de fejlede, og hvor meget vi end plagede ham, fik vi altid kun det Svar: »Hvis nogen skulde spørge dig, kunde du f. Eks. sige, at det vidste du ikke«.

Engang imellem mødtes Byens og Omegnens Læger til et Møde, hvor der blev drøftet forskellige Problemer, og bagefter var der selskabelig Sammenkomst med Damer, og til en saadan Sammenkomst i 1894 hos Dr. Schrøder var der skrevet en Vise, hvori hver af Lægerne fik et lille Hip.

Om Far stod der:

HERTEL formedelst sin Flittighed
Har meget paa sin Samvittighed.
Fik man en Krone for hver en Flab,
Som denne adstadige Æskulab
Har ladet leve for længe,
Kunde man aldrig trænge til Penge.
Gid han længe maa skrive Latin
Og give os bitter Medicin.

Far gjorde alt for at styrke det kollegiale Samarbejde mellem Lægerne i Roskilde, og han fik indført, at de en Gang om Maaneden efter Tur mødtes hos hinanden efter endt Arbejdsdag for at udveksle Erfaringer, og bagefter drak man i al Beskedenhed en Kop Kaffe sammen med Damerne.

Ved disse Sammenkomster opdagedes det blandt andet hurtigt, hvis en Patient forsøgte at gøre Misbrug af narkotiske Midler ved at henvende sig til flere Læger for at faa Recepter, og i det hele taget bevirkede denne Ordning, at der bestod saa udmærket et Forhold mellem Byens Læger.

Det var almindeligt, at Lægerne ikke selv kurerede paa nogen af deres nærmeste, men lod en af de andre Læger træde til, og i mit Hjem var det Overlæge Schiøtz, der i Sygdomstilfælde kom og tilsaa os; men ogsaa andre af Byens Læger kom og hilste paa os,

saaledes kunde vi altid regne med Dr. Schrøder, der kom med Lommen fuld af Chokolade.

Far nød en saa stor Tillid hos sine Kolleger, at han var Huslæge hos praktisk talt alle de øvrige Lægefamilier.

En stor Støtte i sin Gerning havde Far i min Mor, som for en meget stor Del selv tog imod Besked angaaende Sygebesøg og tilrettelagde dette paa bedste Maade, sørgede for, at Maden stod paa Bordet i rette Tid, og at vi Børn passede vore Ting.

Tit skete det, at den Besked, hun fik, kunne lyde noget mærkelig, saaledes husker jeg, at der en Morgen kom en Pige og sagde: »Jeg skulde hilse fra Frk. N. N. og sige, at hun var død i Nat«.

Engang kom der Bud fra Købmand Kornerup, om Doktoren ikke vilde se derud, for Peter havde faaet Hundesyge — det skulde være rode Hunde —. Mor kendte efterhaanden de gamle Patienter og tog Del i deres Sorger og Glæder, og varmhjertet som hun var, udøvede hun stor Godgørenhed overfor Familier, der var i Nød.

Sommeren 1906 fejrede mine Forældre deres Solvbryllup ved en stor Fest paa Hotel Prinsen, hvortil var indbudt lige ved hundrede, og Taler og Sange vekslede med hinanden. — I en af disse Sange stod meget betegnende i et af Versene:

I al den lange Tid gjorde Doktoren sin Pligt
og stod for Patienterne paa Pinde;
og somme havde Snue, og somme havde Gigt,
og ellers hvad Patienter faar i Sinde.
Men naar han vendte hjem fra Dagens strenge Tur,
tog Fruen hans Alvorlighed og Træthed i Kur,
hun værger altid Hjemmet i den rigtige Dur,
hun er da ogsaa Værgeraadinde.

To Aar efter mine Forældres Sølvbryllup havde de den meget store Sorg, at min ældste Broder, August, pludselig afgik ved Døden efter en Blodforgiftning.

Min Broder var paa det Tidspunkt Lærer ved Gl. Hellerup Gymnasium og var ualmindelig afholdt paa Grund af sin retsindige Karakter og store Dygtighed.

Samme Aar havde mine Forældre købt Ejendommen Bondetinget 16, hvortil vi saa flyttede, og Far blev nu den femte Læge, der boede i denne Gade, som i Forvejen beboedes af Lægerne Bierring, Schiøtz, Schrøder og Ramm.

Sygehusene og Fars store private Praksis lagde saa stort Beslag paa hans Tid, at han ikke udover at være et virksomt Medlem af Bygningskommissionen bestred noget offentligt Hverv. Men set med Nutidens Øjne var Hygiejnen paa mange Punkter langt tilbage.

Afløbsforholdene var yderst daarlige, og selv paa Hovedgaden husker jeg tydeligt Rendestenene med Rendestensbrædder ovenover. Ved heftige Regnskyl stod Vandet tit højt i Gaderne. — W. C. fandtes, da Far kom til Byen, slet ikke, og det varede mange Aar, før disse blev indført, særlig i gamle Ejendomme, saa der var nok for en Læge at gøre.

Nogen større Selskabelighed førte mine Forældre ikke, dertil havde Far for travlt, men alligevel var der næsten altid Gæster i mit Hjem, som var Samlingsstedet for Slægten.

Den 28. Juli 1931 fejrede mine Forældre deres Guldbryllup ved en stor Fest paa Jernbanehotellet, og en af de mange Sange sluttede saaledes:

I gamle og graanende Guldbrudepar
hav Tak for, hvad I for os alle var,
en Tak fra de mange, som jer har kær,
fra Slægt og fra Venner fjern og nær.
Gud give jer Glæde og stille Fred
til Solen en Aften for jer gaar ned.

I December 1931 skrev Far til sine gamle Patienter, at de fra 1. Januar maatte søge en anden Læge, og kort Tid efter døde Far, og dermed var et virksomt Liv afsluttet, et Liv, som han trofast havde viet den Gerning, han havde valgt.

Da min Moder samme Aar havde den store Sorg at miste min yngste Broder, Poul, der døde i Spanien, besluttede hun sig til at opgive det gamle Hjem i Roskilde og flyttede her til København, hvor hun levede de sidste Aar, men mange Roskildensere vil sikkert endnu med Taknemmelighed mindes mine gamle Forældre.

Bondetinget Nr. 16 fra Haven.

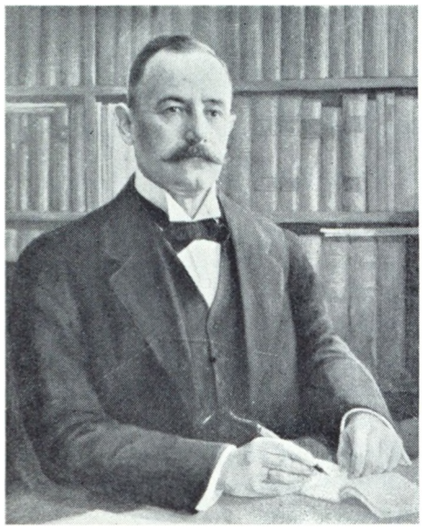

I. C. Sørensen.

H. Christiansen.

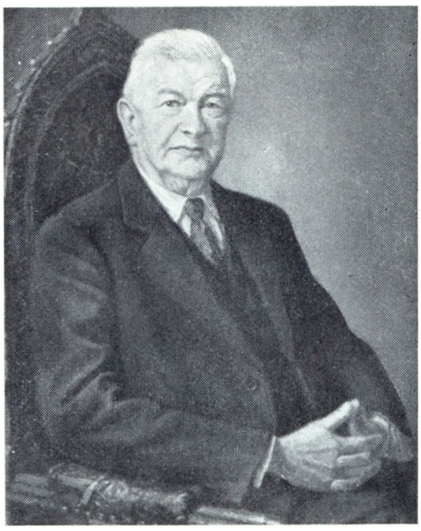

V. Nørregaard.

TRE ROSKILDE-BORGMESTRE

AF CHR. THOMSEN

Den 17. Marts lod Roskilde Byraad afsløre 3 Malerier af Byens første 3 folkevalgte Borgmestre i den lille Byraadssal paa Raadhuset. De tre er Branddirektør *I. C. Sørensen*, Brygger *H. Christiansen* og Redaktør *V. Nørregaard*.

De to første er malet efter Fotografier af Maleren Carl Johansen, Roskilde, medens Borgmester Nørregaard er malet efter levende Model af Maleren Alfred V. Jensen.

I. C. Sørensen var Byens første folkevalgte Borgmester. Han afloste den kongevalgte P. Buch, der samtidig var baade Borgmester og Politimester, og senere i mange Aar var Byens Civildommer. I. C. Sørensen var født paa Kirkebjerggaard i Brøndbyøster 1870, tog juridisk Embedseksamen og fik Ansættelse i Den alm. Brandforsikring for Landbygninger. I 1902 kom han til Roskilde som Branddirektør, blev i 1906 Medlem af Byraadet, valgt af de Konservative, og kom efterhaanden til at spille en stor Rolle i det kommunale Liv. Den 28. Marts 1919 blev han valgt til Borgmester fra 1. April. Han tog sig med megen Iver af alt kommunalt Arbejde, lagde stor Vægt paa en god Økonomi og gik f. Eks. under den første Verdenskrig ind for, at Kommunen skulde udskrive større Skatter i Stedet for at optage Laan. Imidlertid kunde han ikke faa Flertal for sit Standpunkt i Byraadet, hvad man senere fra alle Sider erkendte var en Fejl. Men man havde lært af Fejlen, der ikke gentog sig under den anden Verdenskrig og Aarene derefter. I indeværende Aar regner man saaledes med, at Kommunen tager henved 1 Million Kr. mere i Skat, end der er Brug for i Driften.

I. C. Sørensen gik i Spidsen, naar det gjaldt at sikre Kommunen Jord, f. Eks. Klosterjordene. Kolonihavebevægelsen havde i I. C. Sørensen en varm Ven, der straks gik ind for at sikre den Jord paa gunstige Betingelser. I sine første Borgmesteraar kunde han ofte være stejl, men blev senere overordentlig forstaaende overfor berettigede Ønsker. Han døde den 29. Oktober 1928 efter nogle faa Dages Sygdom, 58 Aar gammel.

Den 7. November 1928 valgtes Byraadets Næstformand, Brygger H. Christiansen til Borgmester for de resterende Maaneder af Valgperioden. Han var Venstremand, men valgt af den kommunale Vælgerforening som dens eneste og sidste Repræsentant. Gennem Aarene havde Christiansen haft en Række Tillidshverv i Byen og var Medlem af Byraadet fra 1921 til 1933. Som Byraadsmedlem tog han sig navnlig af Vejene og Skolerne. Længere end til 1. April kunde han ikke fortsætte som Borgmester, dels fordi han tilhørte Byraadets mindste Parti, og dels fordi Venstre og Konservative tabte Flertallet ved Valget i Marts. Christiansen er nu snart 87 Aar gammel, men færdes stadig rask og interesseret i sin By.

Da Radikale og Socialdemokrater var blevet Flertal, var det naturligt, at Redaktør V. Nørregaard blev Borgmester. Han valgtes med 8 Stemmer, medens 7 Stemmesedler var blanke. Nørregaard blev Medlem af Roskilde Byraad den 1. April 1909 og sad til 1. April 1946, hvoraf de sidste 17 Aar som Borgmester. Han har enten været med til eller er gaaet i Spidsen for Gennemførelsen af alle de store Ting, der er vedtaget i de 37 Aar, han var Medlem af Raadet. Man kan nævne Købet af Klosterjordene, Anlægget af Byparken, Folkeparken, Strandparken ved Ydinggaard, Omlægningen af Raadhustorvet, Bygningen af det nye Rensningsanlæg, Opførelsen af den nye Realskole, Udviklingen af Byens Gader og Veje, Eng- og Flengmarkens og Sct. Jørgensbjergs Indlemmelse, Opførelsen af det nye Amts- og Bysygehus og meget, meget andet. Han er antagelig det Medlem, der længst har været Medlem af Byraadet, og han er ogsaa en af dem, der har haft den største Betydning for Byen.

Nørregaard var en udmærket Forhandlingsleder og en strengt retfærdig Mand, og han kunde godt have været Borgmester endnu, hvis ikke Aldersbestemmelsen havde bevirket, at han maatte gaa ved det første Valg efter Krigen. Han var 74 Aar. Nu nyder han sit velfortjente Otium efter en lang og travl Arbejdsdag.

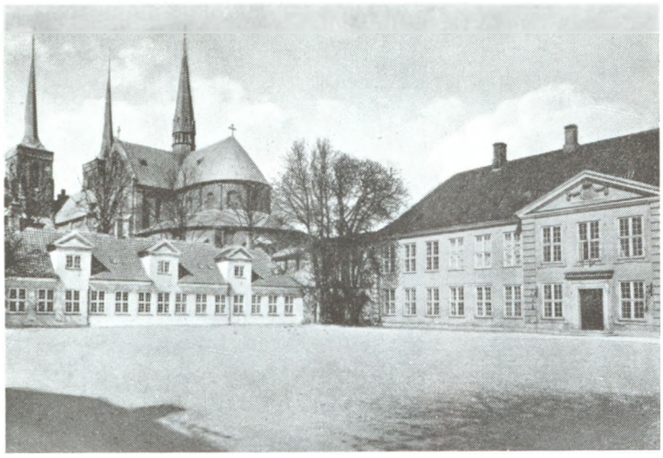

Paa 1. Etage i Palæets Hovedbygning bor Biskoppen.

Palæets Forhal med det smukke Trappeparti.

Det gamle Egechatol i Biskoppens Arbejdsværelse.

Et Kig ind i Spisestuen.

VI BESØGER

BISKOPPEN

AF LISE FLINDT-NIELSEN

For alle Roskildensere er Slottet paa Torvet slet og ret Palæet, en Krans af stilrene Bygninger omkring en stor Gaardsplads, et Parti, der er uløselig knyttet til Byens Udsigt over Domkirken. Selv for Folk, der har Erinde derinde i Kontorer og Embedsmandsboliger, udgør Palæet et Helhedsbegreb, der ikke kan brydes af Bygningens Anvendelse til mange forskellige Formaal. Og de, der har været saa heldige at finde en Bolig i Christian den Sjettes gamle Slot, føler dette endnu stærkere.

I Hovedbygningens første Etage bor *Biskoppen*. Han har sit Hjem paa det historiske Sted, hvor den gamle Stændersal laa; der, hvor Adelen, Borgerne og Bøndernes Repræsentanter før samledes for at drøfte Rigets Anliggender, lever Biskop Axel Rosendal nu sit hyggelige Familieliv med sin Hustru og Datteren, Læge Kirsten Rosendal, samt den biskoppelige Gravhund, Pille, der har paataget sig at holde Justits i hele Palæet.

Da jeg beder om Tilladelse til at skrive om Familien, om Hjemmet, dets Møbler og de Minder, der maatte knytte sig til dem, siger Biskoppen:

— Det er ikke, fordi vi har saa mange Ting, vi kan kalde for Arvestykker — det meste har vi selv samlet gennem Aarene, men noget har vi da fra vore Hjem. Det er dog ikke Ting med nogen særlig Historie ved, jeg har ikke Forfædre i den Forstand, at jeg kender dem og deres Bedrifter langt tilbage i Tiden. Mine Forældre kom af vestjyske Bønder, min Mor var saaledes fra Holmgaardene i Ulfborg. Ejerne her var, saavidt jeg ved, Lavadel før Grevens Fejde, men ellers ved jeg ikke meget om dem.

— Jo, siger Biskoppens Datter, Dr. Kirsten Rosendal, der er noget om, at Ejeren af Gaarden blev anklaget for at være med i Sammensværgelsen mod Christian den Tredie, men under Forhørene gjorde han gældende, at han havde ligget i Vejle med brækket Arm, mens Sammensværgelsen havde staaet paa, og saa slap Familien for at blive Hovbønder. Senere blev de imidlertid Fæstebønder under Nr. Vosborg.

— Men De selv, siger jeg til Biskoppen, har da været Københavner alle Dage?

— Ja, jeg har altid levet i København, før jeg kom hertil. Far kom som ung til Staby Højskole, hvor han blev uddannet som Vinterlærer, og derovre traf han Mor. Efter Krigen i 1864, som han deltog i, bosatte de sig i København, hvor min Far uddannede sig til rigtig Lærer og derefter blev Leder af en Skole for Drenge og Piger ude paa det yderste Nørrebro. Den flyttede saa i 1874 ind paa selve Nørrebro, hvor en gammel Rigmand, en barnløs Oliemøller, der kendte min Far og Mor fra Vartov, byggede en ny Skole. Det blev en grundtvigsk Friskole midt i Storbyen, og Grundtvig og Fru Asta, hans tredie Kone, som kom hos os, fulgte Skolens Gang.

Grundtvig var død, før jeg blev født, men min Bror kan huske ham. Om Grundtvig selv besøgte Skolen, ved jeg ikke, han holdt sig mest indelukket i sit Stu-

derekammer, men Fru Asta gjorde det. Jeg har endnu et Brev liggende, som hun skrev til min Mor. Mor holdt meget af hende og sagde altid om hende, at hun lukkede Grundtvigs Hjem op. Hun bragte ham i høj Grad i Føling med Folk, og det var hende, der fik Ideen med Vennemøderne, hvor alle kunde komme — ogsaa jævne Folk som Far og Mor.

— Eksisterer Deres Fars Skole endnu?

— Den blev nedlagt i 1904. Far var da syg og henved 70 Aar gammel, og Elevantallet var begyndt at tage af, da den kommunale Skoleordning var traadt i Kraft. Der var vokset store Lejekaserner op, og Strømmen gik nu mod de store moderne Kommuneskoler. Det kneb med at faa de Pengemidler, der skulde til for at holde den private Skole i Gang, og det var økonomisk en vanskelig Tid. I den Henseende var vi stillet lige med de andre grundtvigske Friskoler Landet over. Far var blevet opfordret til at gaa ind i det kommunale Skolevæsen, for han var en knagende dygtig Pædagog, men han stod fast paa Frihedsidealerne, som Friskolefolkene gjorde det. Man kan sige, at det ydre set mislykkedes at føre hans Ideer ud i Livet inde i København, og et halvt Aar efter dode han; men det lykkedes alligevel paa sin Vis, fordi vi af mange tidligere Elever, som vi har haft Forbindelse med, har faaet at vide, hvad Skolen kom til at betyde for dem.

— Jeg har forresten selv undervist i min Fars Skole, fortæller Biskoppen videre. Det var ikke min Fornøjelse. Det skete lige efter, at jeg var blevet Student, og saavidt jeg husker, var det i Dansk, Historie og Tysk, jeg var Lærer. Senere i Livet blev jeg Lærer paa mange andre Skoler. Naar man som ung Præst skal leve af 80 Kr. om Maaneden, som vi maatte dengang, saa maa man jo sørge for at supplere Indtægterne paa en eller anden Maade.

„Fyrtaarnet" og Biskoppen.

— Kunde De heller ikke lide at undervise senere hen?

— Næh... det var paa Pigeskoler. Jeg brød mig ikke særlig om det.

— Blev De drillet?

— Nej, jeg tror nok, jeg har været i Stand til at holde Orden. Da en ung Dame paa en af de private Pigeskoler i København var særlig slem, begyndte jeg at sige du til hende og motiverede det med, at naar hun ikke opførte sig som en Dame, vilde jeg heller ikke tiltale hende som en saadan. Det hjalp. Siden, da jeg kom til Stefanskirken, underviste jeg Konfirmander, og det er jo noget anderledes; jeg maa bekende, at jeg oftest var glad ved de Timer. Da troede jeg først, man bare kunde slippe Forbindelsen med Konfirmanderne, naar Konfirmationen var overstaaet, men jeg lærte snart, at den gik ikke. De kom selv tilbage til vore Stuer, og en skønne Dag lavede vi en Sammenslutning, der fik Navnet Ungdomsforeningen af 1917. Vi lejede en 3 Værelses Lejlighed for at faa Lokaler, og herfra har jeg mine bedste Erindringer. Jeg har stadig Forbindelse med Foreningen, og en Gang om Aaret, i Foraaret, kalder de mig ind til København, hvor vi fester sammen og mindes gamle Dage, dengang jeg tilbragte næsten alle mine Aftener i deres Selskab. Det var en dejlig Tid. Een Gang om Aaret havde vi Bal, og saa førte min Kone og jeg Dan-

Bispinden og Biskoppen ved det minderige Kakkelbord.

Væggen med Biskoppens og Bispindens Portrætter.

Et andet Parti fra den store Dagligstue.

To morsomme Stole i Frk. Rosendals Værelse.

sen op — naturligvis til Forargelse for nogle, der syntes, at det var forfærdeligt, at en Præst kunde samle Ungdommen i sit Sogn til Dans. Vi spillede ogsaa Komedie. En af min Fars gamle Skoledrenge var Carl Schenstrøm, »Fyrtaarnet«, der kom hos os. Han var et dejligt Menneske og meget hjælpsom, og en Dag spurgte jeg ham, om han ikke kunde tænke sig at hjælpe Foreningen med at indstudere en Komedie. Det vilde han gerne, og han hjalp os flere Aar i Træk. Saa fandt jeg paa at spørge, om han ikke selv kunde tænke sig at spille med. »Jo«, sagde han, »hvis du ogsaa vil«, og saa spillede »Fyrtaarnet« og jeg Komedie sammen to Sæsoner i Træk — det var Hostrup — og det gik mægtigt.

— Har man Tid til at have Privatliv, naar man er Præst paa Nørrebro?

— Nej, der kan godt være længe imellem. Dagene var optaget fra Morgen til Aften, der var Folk, der skulde besøges, andre, der skulde vies, der var Konfirmander at forberede og somme Tider 2—3 Begravelser om Dagen. Værst var det under den spanske Syge. Min Kone og jeg slap med at være syge i hver to Dage, men hver Dag sad der grædende og hostende Mennesker i vor lille Entré for at tale om Begravelse af en nær Slægtning, der var død under Epidemien. Men jeg kender ogsaa Eksempler paa Mennesker, der blev nær knyttet til Kirken og til os gennem de svære Tider.

— Hvordan gik det med at undvære Stefans Sogn de første Aar i Roskilde?

— Det er gaaet meget godt. Det var helt andre Opgaver her. Jeg har altid sagt, at jeg ikke kunde tænke mig at være Præst andre Steder end paa Nørrebro. Jeg fik i den Tid, jeg var der, flere meget fristende Tilbud andre Steder fra, men jeg sagde Nej; men en Biskops Arbejde er alligevel saa forskelligt fra en Sognepræsts, at det gør det lettere at blive plantet om. Nu har jeg jo hele Stiftet til Jagtrevier. Men om $4^1/_2$ Aar flytter jeg ind, og saa bliver jeg der.

— Hvor vil De saa bo?

— Ja, jeg vil helst bo paa Nørrebro, siger Biskoppen.

— Og De? spørger jeg Bispinden.

— Paa Frederiksberg, tror jeg nok, ude ved Fuglebakkekvarteret. Det er det smukkeste i København.

„Jeg begriber ikke, hvordan jeg havde Tid".

— Har De haft til Maal at blive Biskop?

— Nej, det var vist mere et Ulykkestilfælde. Jeg havde et Par Gange været opstillet ved Bispevalg som Stemmetager. Det var i Aarhus og København, og jeg havde ikke fjerneste Chance for at blive valgt. En skønne Dag, 2. Juledag 1934, stod der en Mand fra Roskilde i Stefanskirken. Han vilde tale med mig. Han spurgte, om man fra grundtvigsk Side maatte opstille mig til det kommende Bispevalg i Roskilde? »Ih, ja«, sagde jeg, »jeg er klar til at gaa paa Turné til samtlige Bispevalg i Landet i de kommende Aar. Der kommer sandsynligvis til at staa følgende paa min Gravsten: Han fik 6—7000 Stemmer og blev aldrig Biskop.« Manden troede ikke, jeg var rigtig klog, men opstillet blev jeg. Og valgt blev jeg ogsaa, og det blev jeg jo glad for. For jeg var paa det Tidspunkt 52 Aar, og jeg havde henved tyve Aar tilbage som Præst i København i et Sogn med over 20.000 Mennesker, hvor der aarlig skulde rejses ca. 20.000 Kr. til Menighedsarbejdet, og hvor hver Dag stillede store Krav til Kræfter og Helbred. Kunde jeg blive ved at holde Dampen oppe? I de 21 Aar, jeg var ved Stefanskirken, var jeg baade Sognepræst og Redaktør af »Menighedsbladet«, senere blev jeg Provst, og jeg skrev ogsaa Bøger. Jeg begriber ikke, hvordan jeg havde Tid, men det hele blev maaske ogsaa derefter...

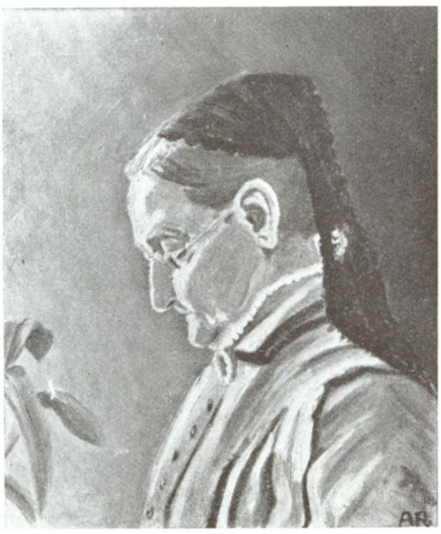

Biskoppens Maleri af sin Mor.

— Hvad kan De bedst lide, spørger jeg Bispinden, at være Bispekone eller Præstekone?

— Der er saa stor Forskel paa de to Gerninger. Præstekonens Arbejde ligger mest udadtil, men som Bispekone har jeg faaet Lov at koncentrere mig om mit Hjem, og det kan man ogsaa længes efter.

— Hør hende, siger Biskoppen, hun erklærede i sine unge Dage, at var der noget, hun ikke vilde, saa var det at gifte sig med en Præst. Man kan da sige, at hun har faaet Næsen dyppet.

Der følger et Familieordskifte i al Fordragelighed. Derpaa spørger jeg Biskoppen:

— Er der andre end Deres Kone, der siger Dem imod?

— Ih, ja, ganske vist ikke midt i Kirken eller hvor man nu taler, men jeg kan vise Dem en hel Kasse Breve fra vrede Mænd og Kvinder — ogsaa anonyme Breve. Og der er jo ogsaa Diskussionsmøderne. Der bliver man da ogsaa sagt imod.

— Har De nogensinde manglet Svar?

— Næh, ikke i paafaldende Grad. Jeg har vistnok Ord for at kunne bide fra mig. Det har jeg forresten lært paa Regensen, for før jeg kom der, var jeg en meget blid Yngling.

— Bliver man kvikkere af Regenslivet?

— Ja, det kan De tro. Det var en herlig Tid; jeg var forresten endda opstillet til Klokkervalg, men der var altfor mange af mine Tilhængere, der sikre paa Sejren ikke gad blive hjemme den Aften, Valget fandt Sted, og saa sejrede de Radikale. De valgte en, der hed Koefoed, og som senere blev Departementschef.

Biskoppen som Maler.

Saa ser vi paa Lejligheden. Vi har siddet i Biskoppens Kontor, der ligger i Husets vestlige Ende lige ved Siden af Konventsalen. Her staar Reolerne tæt. Værelset er næsten polstret med Bøger, der danner en smuk Ramme om Stuen, hvis mest iøjnefaldende Møbel er et Egetræschatol fra Biskoppens Barndomshjem. Det er lavet af Ege-Drivtømmer, samlet paa Vestkysten. I den store Konventsal, hvorfra Døren fører ind til Absalonsbuen, trækker Biskoppen med Stolthed Armstolen, der staar ved Enden af Bordet, frem.

— Denne Stol har staaet i den gamle Stændersal. Jeg fik at vide, at den var havnet i Landstingets For-

mands Embedsbolig paa Christiansborg, og jeg skrev til ham og sagde, at jeg mente, den maatte have sin Plads her. Saa nu er den her igen.

Den Del af Lejligheden, der ligger i Husets østlige Ende, hører ind under Bispindens Domæne, og det er hende, der viser rundt her.

Vi er nu paa den gamle Stændersals Grund, og selvom Skillerummene ved første Øjekast fuldstændig alleder Opmærksomheden fra, at der her engang har ligget en stor Sal, kan den, der ser nærmere efter, finde Loftsgesimser og Nicher fra Palæets Storhedstid.

— Efter at vi fik Grundloven, og Stænderne blev nedlagt, blev Huset lavet om til almindelig Beboelse, fortæller Bispinden, og siden har her været alle Slags Lejere, saaledes havde Holger Drachmann en Overgang Lejligheden her — og det fortælles, at han og hans Kone frøs bitterligt, mens de boede her. Dengang blev alle Værelserne jo fyret op med Kakkelovne. Senere blev Huset igen Embedsbolig, da Biskop Fonnesbech-Wulf kom hertil.

— Denne Vægfarve kaldes vist japanblaat, siger Bispinden og slaar Dørene op til den store Spisestue, hvor en vidunderlig blaa Farve giver Lys til hele Rummet. — Jeg ved godt, at det nu om Dage ellers er moderne med lyse Vægge, men til saa store Rum virker det koldt.

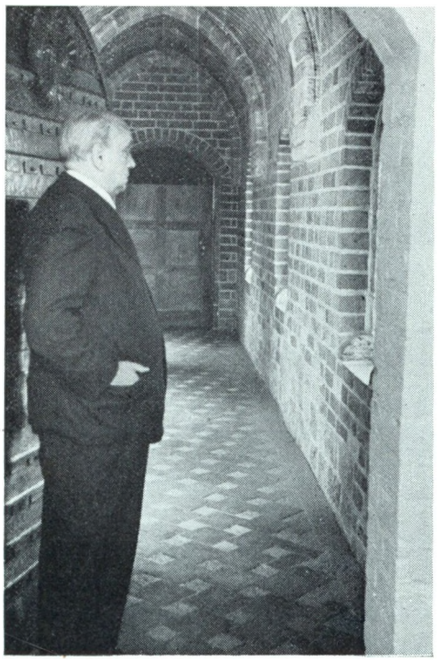

Biskoppen i Døren til Absalonsbuen.

I Spisestuen er der spinkle haandskaarne Egetræsmøbler. Vi har købt dem fra Iselingen ved Vordingborg af Etatsraadinde Hammerich, siger Fru Rosendal, og det er ogsaa fra hende, vi har Spinettet i Dagligstuen. Hartmann var en Slægtning af Hammerichs, saa det kan være, at han har spillet paa det.

Dagligstuens Vægge er holdt i en varm løvgrøn Farve, der staar smukt til Møblernes Mahogni og det mørkerøde Betræk. Over den Sofa, som Biskoppen havde i sin Studentertid, hænger nu Maleren Johannes Globs Portræt af Biskoppen og Malerinden, Frk. I. Borchsenius Billede af Bispinden. Bag et andet af Stuens Partier, der præges af to smukke, spinkle Medaillonstole, hænger et finsk Billede, et Udkast til en Altertavle, malet af en af Finlands fremragende Kunstnere og skænket Biskop Rosendal efter hans Rejse til Finland for et Par Aar siden. Hjemmet er i det hele taget rigt paa Malerier, og mange af dem har en Historie, saaledes hænger der i Dagligstuen et fint lille Skovbillede, malet af Storfyrstinde Olga, der har skænket Biskoppen det som Gave.

— Og hvem har saa malet det? spørger jeg og peger paa et Billede af Domkirken, saadan som den ser ud fra Biskoppens egen Have ved Palæet.

— Det har min Mand, siger Bispinden.

— Jamen, det skal De ikke skrive om, siger Biskoppen. — Jeg er kun Fusker.

Det er nu ikke rigtigt. Adskillige andre Billeder i Hjemmet fortæller, at Biskoppen baade har Talent og Farvesans. Allerbedst er Portrættet af Biskoppens Mor.

— Det kan du da i hvert Fald godt være bekendt, siger Fruen og Datteren, da Biskoppen stadig protesterer mod at blive trukket frem i Lyset som bildende Kunstner.

— Dette, siger Bispinden og peger paa en Sofa, der staar fornemt tilbagetrukket i Dagligstuen, er Hundens faste Plads, og dette — og nu staar vi ved et smukt Kakkelbord — er en af de Ting, vi holder allermest af. Det er en Gave fra vore Venner, da vi forlod København. Paa Kaklerne er tegnet Billeder, der minder om de forskellige Afsnit af vort Liv, først er der min Mands Barndomshjem, saa Regensen, saa mit Barndomshjem — Nr. Lyndelse Præstegaard — saa Marmorkirken, hvor min Mand en Tid var Kateket, saa Stefanskirken, hvor vi var i 21 Aar, og Embedsboligen, en lille Præstegaard klemt inde mellem høje Huse, hvor vi boede al den Tid, saa Grundtvigs Hus, vort første Hjem, og til sidst Palæet. De kan vel forstaa, at det er et Møbel, vi er glade for.

— Der er noget, siger Biskoppen, jeg vil vise Dem.

Vi gaar ind i et af Husets mindre Rum, og der staar et mægtigt Dukketeater.

— Det er mit, siger Biskoppen med Stolthed, og jeg kunde godt lide at vise Dem, hvorledes jeg kan skifte Scene lige saa hurtigt, Tæppet kan gaa ned og op igen.

Det viser sig, at Biskoppen har konstrueret to Bagrammer til Teatret, saaledes at man ved Sceneskifte kan tage hele Indmaden af Teatret ud for at sætte en ny ind.

— Snildt, ikke? siger Biskop Rosendal.

— Giver De ofte Forestilling?

— Nej, kun ved Juletid. Egentlig burde jeg vist forære det væk til nogle Børn.

— Næh, siger hans Familie, behold du det bare!

Da jeg har set hele den hyggelige Lejlighed og ogsaa har været inde i Kirsten Rosendals Værelse for at beundre en farvestraalende svensk Bondestol og en Miniaturegyngestol, der er en Barndomsgave fra hendes Far, spørger jeg til Slut Biskoppen, om det i det daglige betyder noget for ham at bo i et saa historisk Hus.

— Der gaar ikke mange Dage, hvor jeg ikke tænker paa det, lyder Svaret. Men der er tillige een Ting, jeg har maattet gøre mig klart fra den første Dag, vi kom her, for at det ikke skal blive for svært til sin Tid, og det er, at der en skønne Dag holder en Flyttevogn hernede foran Indgangsdøren. Det maa man have for Øje, for at Overgangen ikke skal blive altfor brat.

Da jeg tager Afsked med Familien og den noget skeptiske Pille, siger Biskoppen:

— Jeg haaber, De er blevet klar over, hvem der er den vigtigste Person her i Huset.

— Ja, er det ikke Hunden?

— Netop!

Aarets Vise.

Mel.: Kathinka, Kathinka, luk Vinduet op.

Hvad var vel det største i Aaret, der gik,
hvad var det, der gjorde os glade
og skabte vort blussende, favnende Blik,
som stemte til Fest og Ballade?
Var det mon vor By, vore Parker, vor Fjord?
Nej, det var de Tusinde Rejser mod Nord.
Vi alle til Tønsberg og Linköping foer,
selv Joensuu laa paa vor Rute.

En Venskabsby er en fortræffelig Ting,
vi glæder os, unge og gamle,
vi farter imellem tre Byer omkring
for Masser af Indtryk at samle.
Naar Barnet kan tale, det udvekslet bli'r,
og Rækker af Idrætsfolk, Drenge og Pi'er
er vore Gesandter, selv Oldinge si'er:
Vi ogsaa vil Ørerne svinge.

I Sommer kom alle tre Byer til os,
og vi maatte feste og flage.
De var vist halvtreds kun, men dette til Trods
vi fik nogle festlige Dage.
Vi talte om Norden, om Samling og Daad,
selv Svenske og Nordmænd var i samme Baad.
Kommunen betalte, for den har jo Raad
og ogsaa en Smule Erfaring.

Vi bød dem Velkommen paa alle tre Sprog,
de takkede og gav os Gaver.
Vi spiste lidt Mad, vi paa Glassene slog,
de titted' paa Huse og Haver.
Vi hyggede om dem ved Nat og ved Dag,
jo, vist var det strengt, men for saadan en Sag
man ofrer sig gerne, og ingen blev Vrag,
i hvert Fald da ikke for Livet.

Vi har en Regering, en temmelig stor,
dens Medlemmer er Socialister,
og *Villumsen* fast paa Hedtoft'erne tror,
skønt han ikke selv blev Minister.
Carl Petersen, Aagerup, nupped' en Tjans,
for han har en højere Stjerne hos Hans,
og for vor Trafik har han virkelig Sans,
se blot, hvor hans »Dollargrin« suser.

Den ny Mælkeordning stor Glæde har voldt
hos én Mand, det er *Aksel Kruse.*
Han gav jo det Løfte, og det har han holdt:
I alle skal komme af Huse
og bede mig paa jeres grædende Knæ
om Ordningen, og derpaa kom Folk og Fæ,
mest Fæ, men bag Fæet krøb Folket i Læ.
Hvad skete der mon paa »Fjordvilla«?

Vi ved, Politiet ved Nat og ved Dag
aarvaagent beskytter os alle.
Hvordan en Granitlygte saa med et Brag
kan væltes og knuses og falde
netop paa det Sted, hvor der altid er Vagt,
man spørger, men jeg skal nok ta' mig i Agt
for at bringe videre, hvad der bli'r sagt,
for jeg løber ikke med Sludder.

Vi har et Turistkontor, som faktisk alt
kan ordne for vore Turister.
Til Baade og Busser bli'r Publikum kaldt,
og dog ikke Pusten det mister.
Hvornaar mon vi ogsaa en Flyveplads faar?
Hr. *Mørkegaards* Tanker mod Æteren gaar,
og hvis de igen ned til os smaa Mænd naar,
kan være vor Flyveplads kommer.

En fin Udsigtsplads vi ved Stranden jo har,
men Adgangen til den kan fejle,
det hænder i Stormvejr, der kun meldes »Klar«,
hvis man ud til Pladsen kan sejle.
Og skal vi med Toget paa Langfart en Dag
og sidder og nyder en Bajer i Mag,
saa rammes vi pludselig som af et Slag:
Der ikke blev meldt, at det kørte!

At *Johannes Jensen* før var Kommunist,
men nu fælles Sag gør med Tito,
det synes Partiet er noget saa trist,
skønt han næppe bliver en dito.
Han nu i vort Byraad staar uden Parti,
men hvis Gruppe han end indmelder sig i,
de vist alle 18 Hr. Jensen kan li',
derfor vil vi mindes Johannes.

Naar Hr. *Hakon Mielche* har sparet Papir
for Samfundets Velfærd at tjene,
og han til Indsamlingen flere Tons gi'r,
saa spø'r man: Er Bladene rene?
Nej, føj, en Familie-Journal er beskidt,
og det Brevpapir, kalder De det for hvidt?
Vi ta'r det, men De maa betale os lidt,
vi gør det for kun 20 Kroner.

Af »Arbejderbørn« her i Byen for faa
gaar videre og bli'r Studenter.
Men nu er det ændret, og de vil forstaa,
hvad *N. C.* til Gengæld saa venter.
For »Arbejderbørn« har N. C. Sympati,
og hvis de har noget at have den i,
de gi'r den til Jensen og Jensens Parti,
for de er vel nok Demokrater.

Tre Roere kom hjem fra London med Guld,
Hr. *Tage,* Hr. *Finn* og *Karl Ebbe.*
Modtagelsen hjemme var helt underfuld,
noget større oplever vi næppe.
Borgmesteren talte og gav dem en Baad,
og Kongen dem takkede for deres Daad,
de tabte en Taare, saa Kinden blev vaad,
og saa gik de til Matineer.

Vi Konger og Dronninger nu har opkaldt,
men hvordan med Odin og Loke,
Frej, Balder og Thor samt Særimner, den Galt,
Rolf, Bjarke, Dan og Palnatoke?
Paa »Roar« hang Guderne før paa en Væg,
lad nu vore Gader faa gudeligt Præg,
for Guder og Sagnkonger, det er da »Skæg«,
om dem bli'r vi sikkert alene.

tham.

Guldmedaille-Roerne træner paa Roskilde Fjord.

Olympisk Guld

TIL ROSKILDE ROKLUB

AF HENNING CHRISTIANSEN

Ved Europamesterskaberne i Roning i 1947 i Schweitz blev Roskilde Roklub i Toer med Styrmand Nr. 3 med Mandskabet Finn Pedersen, Tage Henriksen og Styrmand Carl Ebbe Andersen. Efter denne Præstation blev man klar over, at Klubben i dette Hold havde et Mandskab, der var af internationalt Format og som ved en fornuftig Træning kunde føres frem til Olympiaden, der skulde foregaa det kommende Aar. De to unge Roere havde nok roet Kaproning i nogle Aar, men Sæsonen 1947 var den første, hvor de sad i Baad sammen, og Holdet kunde med mere Sammenroning blive endnu bedre.

Efter Nytaar begyndte de to Roere da en haard og effektiv Træning. Saasnart Isen gik af Fjorden, satte de Baaden i Vandet og trænede de seks af Ugens Dage. Ved de første Kaproninger herhjemme havde de Uheld. Finn Pedersen var syg, og de maatte se sig knebent besejret et Par Gange. Kort før Danmarksmesterskaberne følte de sig imidlertid i Topform igen, og de vandt da ogsaa Mesterskabet klart og blev udtaget til at deltage i Olympiaden i London.

Efter Udtagelsen fik Klubben fra D. F. f. R. Tilladelse til at købe en ny Toer, som med Olympiaden for Øje var blevet importeret fra England. Denne Baad passede vore Roere glimrende, og inden Afrejsen til London fik den Navnet »Sejr«. Forøvrigt fik Klubben af Byens Borgere skænket hele det Beløb, som den nye Baad kostede.

De olympiske Rokonkurrencer skulde foregaa paa den verdensberømte Robane paa Themsen i Henley-on-Thames. Banen er her ret smal, og der kunde kun ligge tre Baade ad Gangen i hvert Løb. I Toer med Styrmand var anmeldt 10 Hold, nemlig Jugoslavien, U. S. A., England, Italien, Danmark, Ungarn, Frankrig, Grækenland, Argentina og Brasilien. Vor hjemlige Toer kom i første Heat med Italien og Ungarn og blev Nr. 2 efter Italienerne. I Kvartfinalen slog de overbevisende England og i Semifinalen kunde de efter et fantastisk haardt og spændende Løb gaa over Maallinien en Længde foran Frankrig. Dette Løb var vel nok hele Regattaens mest spændende. Baadene laa Side om Side Banen op, og først da der manglede 200 m kunde Roskildeholdet ved deres imponerende Spurt gaa fra Franskmændene. Her blev vist et straalende Kamphumør af de tre danske Roere.

I Finalen kom derefter Italien, Danmark og Ungarn. De samme Hold som mødtes i indledende Heat og iøvrigt de tre Baade, som ved Europamesterskaberne besatte 1., 2. og 3. Pladsen. Italien og Ungarn gik haardt paa i Starten. Ved 500 m fører Italien $1^1/_2$ Længde foran Ungarn, der er $^1/_2$ Længde foran Danmark. Ved 1000 m er Danmark kommet foran Ungarn og ligger paa Linie med Italien. Derefter øger Roskilde-Toeren sit Forspring fra Italienerne, roer rytmisk og teknisk smukt i Maal som overlegen Sejrherre og som første danske olympiske Guldmedaillevindere i Outrigger.

Det var et uforglemmeligt Øjeblik, da Roskilde Roklubs tre raske Roere fik overrakt Guldmedaillerne, Dannebrog gik til Tops og »Kong Christian« blev spillet, medens de mange Tusinde Tilskuere stod ret.

Men var det straalende og uforglemmelige Dage, som Roerne og deres Træner, Henning Christiansen, oplevede i Henley, saa blev Hjemkomsten til Roskilde det ikke mindre. Tusinder af Mennesker hyldede Guldmedaillevinderne, der i Landauer blev kørt til Raadhuset, hvor Borgmester Villumsen paa Byens Vegne bød velkommen hjem, og hvor Hyldesten slog sammen om de lykkelige Roere. Det var et historisk Øjeblik, ikke alene for Roskilde Roklub, men ogsaa for alle Byens Borgere, der glædede sig over, at det var lykkedes deres Bysbørn for første Gang at hjemføre en olympisk Guldmedaille.

Olympiade-Sejrherrerne: Tage Henriksen, Carl Ebbe Andersen og Finn Pedersen.

Roskilde Boldklub af 1906's Seriehold.

Roernes March ved Fagkapromingen.

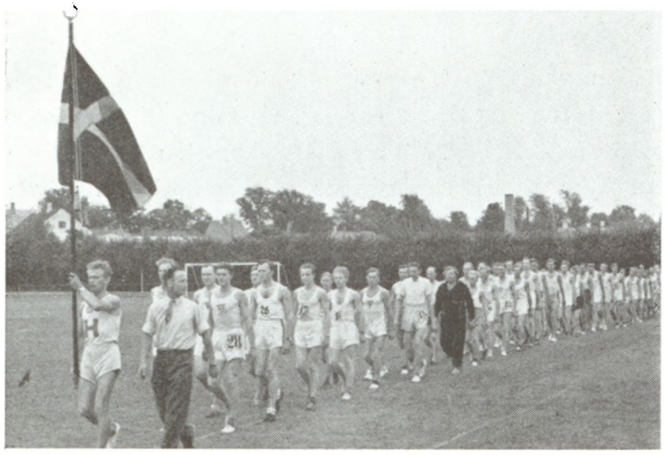

Atletikholdenes Indmarch ved Holdkampen i Idrætsparken.

SPORT OG IDRÆT I 1948

AF HERLUF DAHL PEDERSEN

1948 blev et Vendepunkt for Roskilde-Sporten. Det kan siges uden Indskrænkninger af nogen Art. Een Begivenhed straaler over alle andre: Roernes olympiske Mesterskab. Folk, der har fulgt Roskilde-Sporten i en længere Aarrække, vil huske, hvilke Begivenheder det har været blot at faa en af Byens Sportsfolk med som Deltager i dette Verdensstævne. Man har overhovedet aldrig turdet tænke paa, at de kunde opnaa en olympisk Medaille, langt mindre selve Guldmedaillen!

Men det skete i 1948, derfor vil dette Aar i de lokale Sportsfolks Bevidsthed staa som et historisk Aar, der til alle Tider vil mindes for de tre Roeres Indsats ved Olympiaden i London.

Aaret bragte et andet stort Lyspunkt for Sporten her i Byen. Det lykkedes Roskilde Boldklub af 1906's Førstehold at spille sig op i Sjællandsserien, og dermed tage Plads mellem de bedste Hold paa Sjælland. Ved Turneringens Begyndelse var det den store Opgave i første Række at søge at holde sig i Serien, men Efteraarets Kampe viste, at Roskilde nu har et Hold, der er stærkt nok til at være blandt de bedste.

Disse to Begivenheder har i høj Grad henledt Byens Borgeres Opmærksomhed paa Sportsfolkene og deres Præstationer, og det vil hurtigt medføre, at der kan ofres mere for at gøre Betingelserne for Udøverne endnu bedre, og derved faa nye Skarer til at flokkes om Idrætsbanerne.

Aaret begyndte som sædvanligt med Boksernes Indsats. Disse har deres Højsæson i Vintertiden, og deres Mesterskaber afgøres i Aarets første Maaneder. Gennem de senere Aar er det udelukkende A. I. K., der har bragt denne Sportsgren frem i Roskilde, og der er gjort et stort og dygtigt Arbejde, der har medført, at Roskildes Navn ogsaa paa dette Omraade er blevet nævnt langt omkring. Det har ikke hele Tiden været saa let. I flere Aar kom der kun et begrænset Publikum til Boksestævnerne, og i de fleste Tilfælde var det vanskeligt overhovedet at faa Økonomien til at løbe rundt, der var næsten ingen Midler at ofre paa Instruktører og de unge Bokseres Uddannelse. Men ogsaa paa dette Omraade er der i de senere Aar indtraadt en Vending. Efter at A. I. K. har faaet en stor Stab af dygtige Boksere, har der til Stadighed været et stort Publikum til Stævnerne her i Byen, og da Bestyrelsen ikke har sparet nogen Anstrengelse for at lave gode Stævner, vil man med den nuværende Stab af unge, gode Boksere langt ud i Fremtiden kunne fastholde Publikums Interesse for Stævnerne, og paa den Maade skabe den Økonomi, der er nødvendig for at forbedre Forholdene for Boksesportens Udøvere.

Det var atter Ejler Andersen og Aksel Weidemann, der sikrede Mesterskaber til Klubben. De genvandt begge deres Sjællandsmesterskaber. Ejler Andersen sejrede i Bantam ved Kampene i Næstved, medens Aksel Weidemann vandt sit fjerde Mesterskab ved Kampene i Nykøbing F.

A. I. R. har kun Brydning paa Programmet. Klubben har talrige lovende unge Brydere, og Stævnerne samlede ikke saa faa Tilskuere. Det er ikke usandsynligt, at denne Sportsgren efterhaanden kan faa et betydeligt Publikum her i Roskilde. Det lykkedes ikke Bryderne at faa noget Mesterskab ved Kampene om Sjællandsmesterskaberne, men der blev i flere Kampe gjort en god Indsats, og naar de unge Brydere faar noget mere Erfaring, haaber man, at det ogsaa vil lykkes at faa Mesterskaber her til Byen.

Roskilde Boldklubs Fodboldspillere begyndte deres Sæson den første Søndag i Marts. Vejrforholdene var daarlige til de første Kampe, men Spillerne kom hurtigt i Træning. Klubbens Bestyrelse havde valgt den Fremgangsmaade ved forrige Turnerings Begyndelse at sætte det stærkeste Hold i den svageste Kreds, og det svageste i den stærke Kreds. Selvom det medførte en Del mindre gode Kampe, viste det sig at være klog Taktik. Klubbens Førstehold spillede sig med Lethed gennem sin Kreds, medens Andetholdet havde en Del Besvær med at bevare sin Stilling i Mellemrækken. Først i de sidste Kampe opnaaede dette Hold saa mange Points, at det ikke rykkede ned.

Efter at Førsteholdet var blevet Kredsvinder, spillede det sig gennem Oprykningskampene som en klar Vinder af disse, og dermed var Vejen til Sjællandsserien banet. Denne Forandring gav sig straks Udslag i en vældig Stigning i Tilskuerantallet i Idrætsparken. Paa dette Tidspunkt er kun Halvdelen af Turneringen spillet, men Klubben opnaaede mange Point i Efteraarets Kampe, og staar godt rustet til Turneringens Fortsættelse til Foraaret.

Derimod har Mellemrækkeholdet store Vanskeligheder med at holde sig i denne Række, men man haaber, det lykkes.

Søndag den 27. Juni havde D. B. C. arrangeret det aarlige Stjerneløb paa Hestetorvet. Det blev som sædvanlig en Begivenhed, der samlede Tusinder af Tilskuere omkring Snorene. Arrangørerne havde i Aar Cykleryttere baade fra Sverrig og Belgien, men det blev atter Danskerne, der hævdede sig i Løbet. Knud E. Andersen sejrede paany og satte ny Rekord i 2 Timer 52,32 Min. for de ca. 116 km, Chr. Pedersen blev Nr. 2, og den bedste Udlænding var Svenskeren Arvid Adamsson, der blev Nr. 6.

I Slutningen af Juni og Begyndelsen af Juli var ca. 80 Roskilde-Sportsfolk til »Venskabs-Olympiade« i Linköping, hvor ogsaa Tønsberg og Joeensuu deltog. Roskildes Sportsfolk havde desværre Vanskeligheder ved at klare sig i Konkurrencen med de stærke Hold fra Venskabs-Byerne, og Holdet blev Nummer sidst i dette Stævne.

Atletikfolkene opnaaede atter i Aar flere gode Resultater. Ved Holdkampen i Idrætsparken den 27. Juni blev »Hellas« Nr. 3 efter Helsingør og Lyngby. Ved Herrernes individuelle Mesterskaber vandt Børge Jensen Hammerkast og Kuglestød.

Ogsaa »Hellas« Damer opnaaede Sjællandsmesterskaber. Elen Møller-Jensen vandt 200 m Løb og Anna Hansen Spydkast. Endvidere vandt Holdet 4×100 m Stafetløb. Klubbens Ynglinge og Juniores opnaaede flere gode Resultater, og da der arbejdes godt indenfor disse Afdelinger, venter man en betydelig Tilgang med gode Resultater til Rækkerne i de nærmeste Aar.

Roskilde Sportsfolkenes Indmarch paa Linköping Stadion.

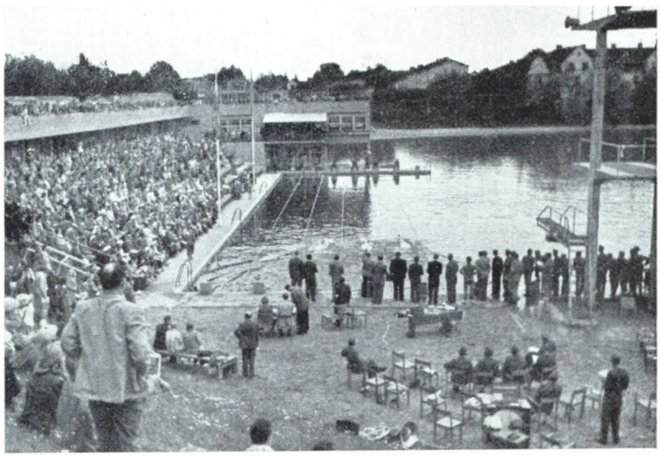

Svømmekonkurrence i Linköping under Venskabs-Olympiaden.

Fra Stjerneløbets Start.

Nr. 1 og 2 ved Stjerneløbet: Knud E. Andersen og Chr. Pedersen.

1947

2. Oktober fylder Købmand Vald. Nielsen 50 Aar.

5. Oktober fylder Tømrermester Harald Weber 60 Aar.

9. Oktober fylder Isenkræmmer P. Kelp 60 Aar.

15. Oktober fylder Gas- og Vandmester H. Traugott Olsen 60 Aar.

16. Oktober fylder Torvemester Wilh. Christensen 60 Aar.

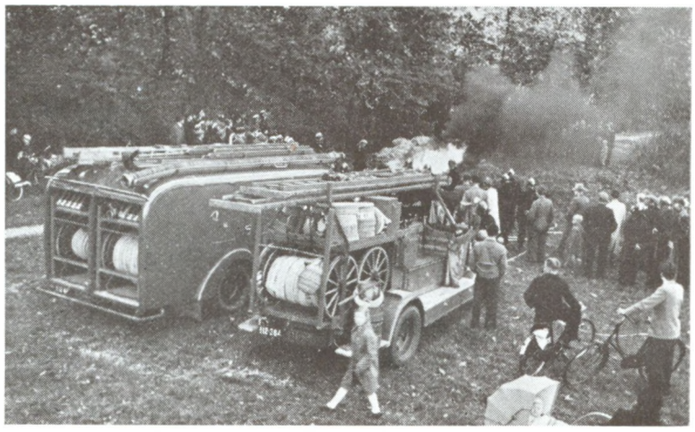

31. Oktober faar Roskilde Brandvæsen en ny lukket Motorsprøjte.

28. Oktober fylder Direktør Kaj Guhle 50 Aar.

31. Oktober fylder Stationsleder Peter Hansen 60 Aar.

31. Oktober udvævnes Overlærer Aage Elkjær til Skoleinspektør.

1. November fejrer Vognmand Chr. Clausen 50 Aars Jubilæum.

6. November fylder fhv. Lokomotivfører Henry Larsen 70 Aar.

19. November fejrer Postmester D. T. Rosenstand 50 Aars Jubilæum.

1. December fejrer Købm. Vald. Svendsen 25 Aars Jubilæum.

3. December fylder Frisørmester Carl Hansen 65 Aar.

12. December fylder fhv. Overportør C. Sørensen 70 Aar.

15. December fylder Organist A. Kerckhoffs 60 Aar.

20. December fylder Brandinspektør L. V. Engberg 60 Aar.

30. December udnævnes Frk. Bodil Wilhelmsen til Skoleinspektør.

24. Januar 1948 udnævnes Lokotivfører H. P. F. Petersen til Dannebrogsmand.

8. Februar fylder Garver Walentin Jensen 50 Aar.

12. Februar fylder Malerm. N. P. Zenlio 60 Aar.

16. Marts fylder Boghandler Henry Schwencke 50 Aar.

16. Marts fylder Gartner K. Jensen 70 Aar.

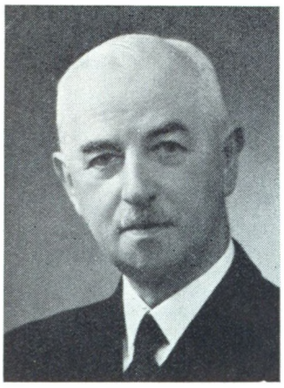

1. April fejrer Stationsforstander A. Kruse 50 Aars Jubilæum.

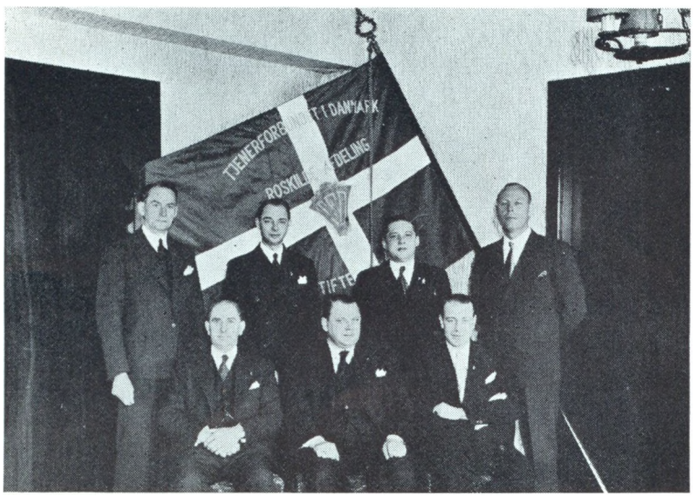

27. April fejrer Roskilde Tjenerforening 25 Aars Jubilæum. Ovenfor ses Bestyrelsen.

1. April fejrer Godsekspeditør I. C. B. Dupont 50 Aars Jubilæum.

8. April fylder Kordegn F. Christiansen 50 Aar.

7. Maj holder Sygekassen »Roskilde« 50 Aars Jubilæum. Ovenfor ses Bestyrelsen.

17. April fejrer Fabrikant Alfred Petersen 25 Aars Jubilæum.

Tradition

Kvalitet

Service

MAGASIN DU NORD

v/ Emmy Seidenfaden & Arthur Christensen

ROSKILDE

Telefon 1250
med Omstilling til alle
Afdelinger

Boligmonteringsafd.
Telefon 700

19. Maj fejrer Købmand H. Cortsen 25 Aars Jubilæum.

22.—23. Maj holdes Børnehjælpsdag. Prins Jørgens Garde medvirker.

22. Maj fejrer Bankassistent S. H. Lassen 25 Aars Jubilæum.

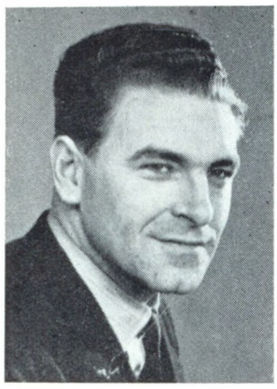

1. Juni tiltræder Byraadssekretær, cand. jur. H. V. Jaquet.

26.-29. Maj: Besøg fra Venskabsbyerne: Joensuu, Tønsberg, Linköping.

15. Juni tiltræder Civildommer J. L. Arffmann.

Studenterne 1948 fra Roskilde Katedralskole.

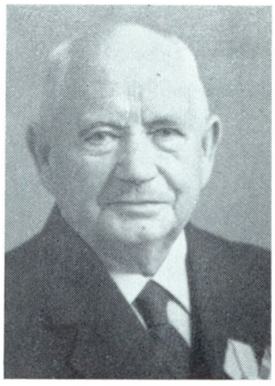

24. Juni fejrer Badehusejer Alfr. Jensen 50 Aars Jubilæum.

24. Juni fylder Forsøgsleder O. P. Andersen 60 Aar.

28. Juni opføres »Hellig tre Kongers Aften« i Friluftsteatret.

20. Juli fylder Revisor Leonhard Jørgensen 60 Aar.

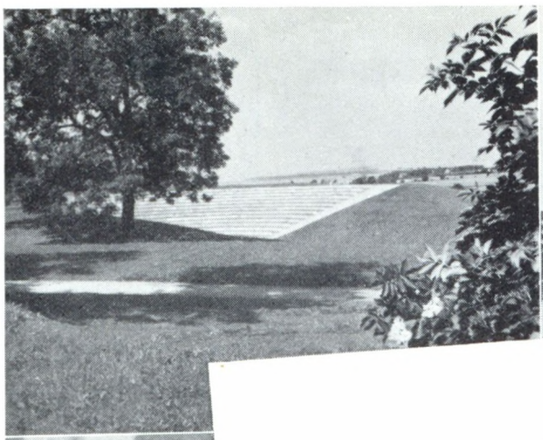

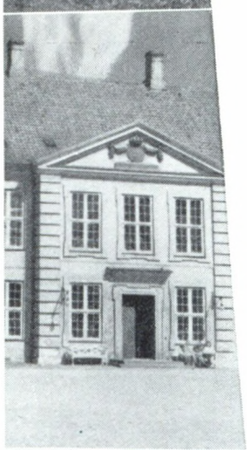

ROSKILDE BY bringer hermed alle roskildensere i ind- og udland en hjertelig hilsen og håber, at De ikke helt har glemt Deres gamle by, men af og til opfrisker minder, som genkalder billedet af byen ved fjorden.

I håbet om, at forbindelsen ikke er afbrudt, men kan sluttes og styrkes påny ved et gensyn, indbyder Roskilde by Dem hermed til at besøge byen, se den udvikling, der er sket, og således få et indtryk af byen af i dag. Det skulle være mærkeligt, om gamle venner ikke havde noget at tale om.

Men Roskilde bringer samtidig sine nye indbyggere en hjertelig hilsen og et velkommen i håbet om, at de efter den første akklimatisering vil føle sig som rigtige roskildensere.

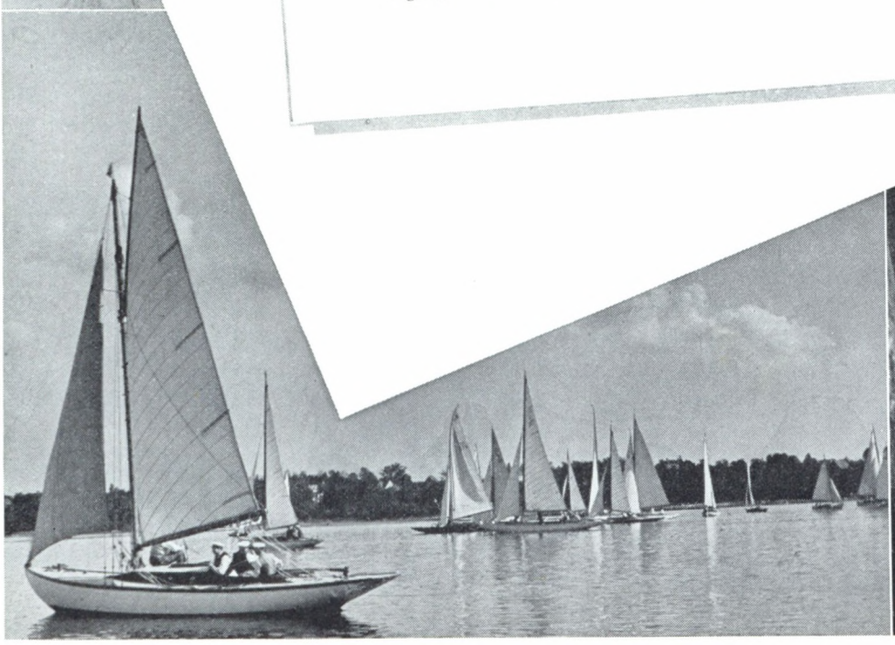

4. August holdes Velgørenhedsstævne i Amfiteatret.

12. August faar Olympiade-Roerne, der d. 9. August vandt Guldmedaille i London, en festlig Modtagelse ved Hjemkomsten.

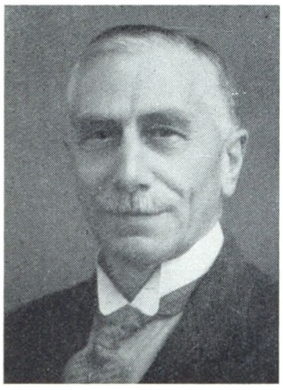

23. Juli fylder Restauratør Rasmus Hansen 70 Aar.

16. August nedbrænder Roskilde Rørvævfabrik.

9. Aug. fejrer Sadelmagerm. Hans Jacobsen 50 Aars Jubilæum.

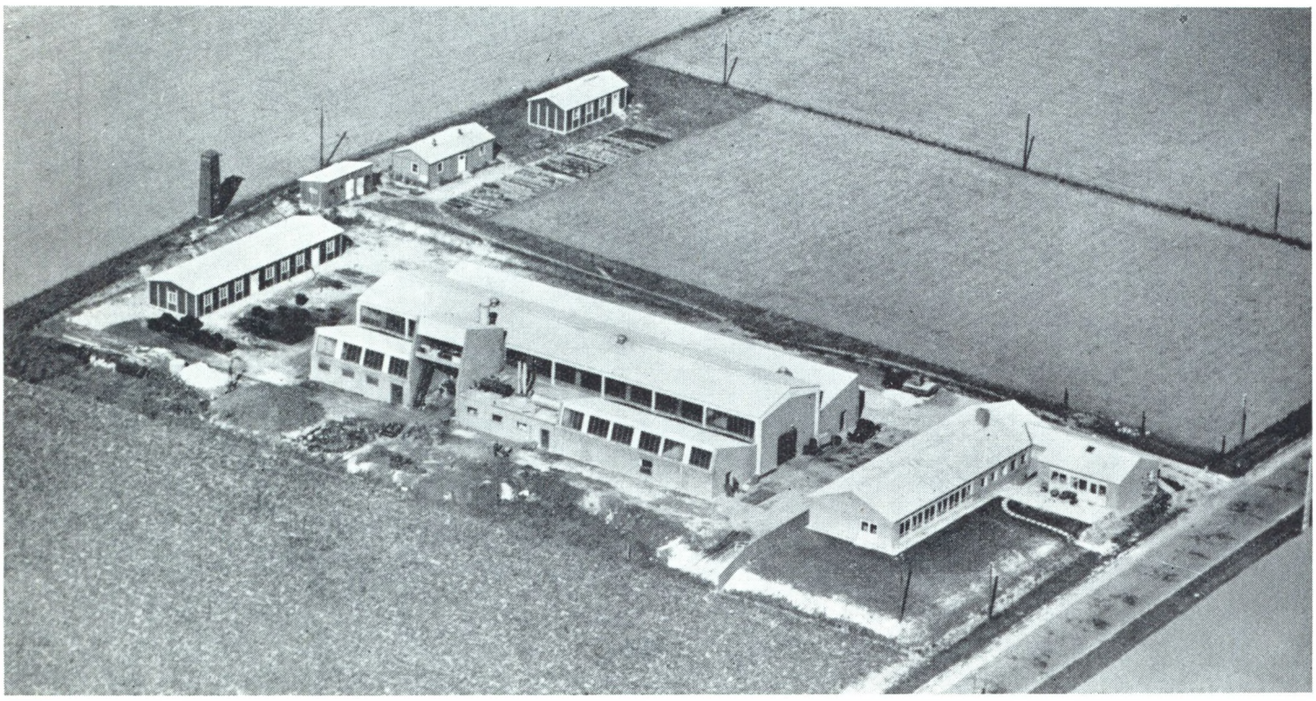

Luftfotografi af det nye Jernstøberi

Maglekilde Maskinfabrik & Jernstøberi

Indehaver: K. Høyer

TELEFON 41 ROSKILDE

DOM APOTEKET

ALGADE 8 ROSKILDE TELF. NR. 16

SYGEPLEJEARTIKLER OG FORBINDSTOFFER

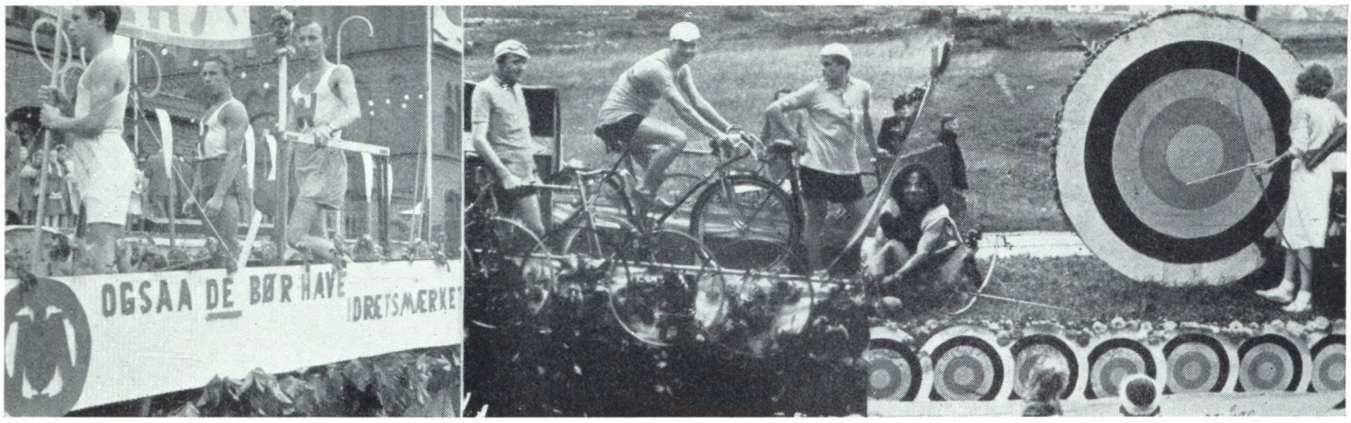

21.—22. August holdes Byfest med stort Sportsoptog.

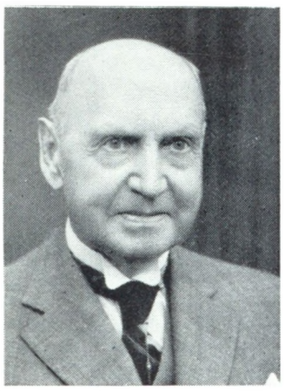

13. August fylder Fabrikant Svend Christensen 75 Aar og opretter store Legater.

26. August fylder Domprovst E. Ege 60 Aar.

13. August fylder Repræsentant Chas. Christensen 50 Aar.

C. J. SCHLEDERMANN & SØNNER

MURERMESTRE
ENTREPRENØRER

JERNBETON

ALLEHELGENSGADE 18
TELF. 122

Vor Frue Kirke.
Opført 1906.

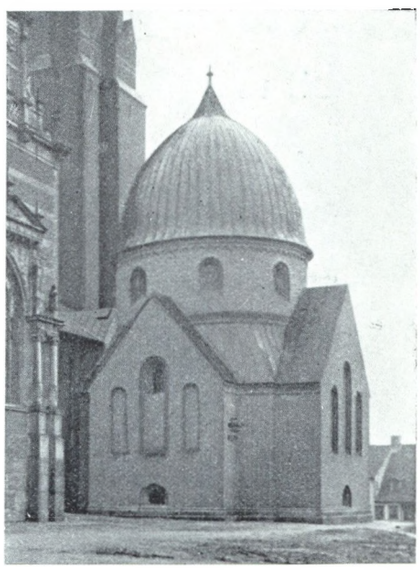

Christian IX's Kapel.
Opført 1918—22.

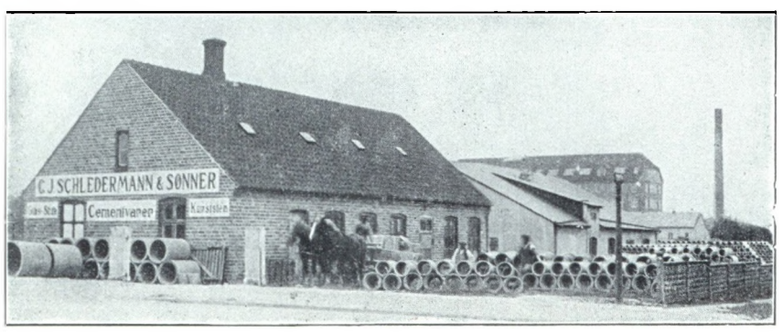

Betonvarefabrikken, Køgevej.

BETONVARE-FABRIKKEN

Betonrør og -Brønde efter Ingeniørforeningens Normer. D. S. 400.

BETONVARE-FABRIKKEN

Betonstolper til alle Formaal. — Kunststen.

KØGEVEJ - TLF. 1310

AKTIESELSKABET

ROSKILDE BANK

ALGADE 14 **STIFTET 1884** **TELF. 1700** (3 Linier)

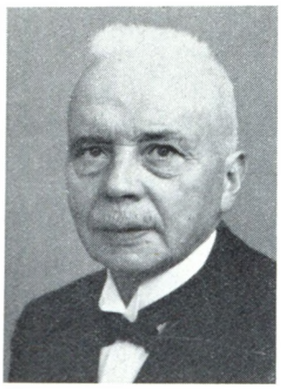

11. Septbr. fylder Lokomotivfører Chr. Koue 70 Aar.

29. August holder Hjemmeværnsfolkene Parade for General Gørtz.

20. Septbr. fylder Lektor F. Jespersen 50 Aar.

18. Septbr. oversvømmes hele Havneomraadet under stærk nordvestlig Storm. Flere Baade ødelægges.

25. Septbr. besøger Kong Frederik og Dronning Ingrid Roskilde Domkirke sammen med Hertugen og Hertuginden af Gloucester.

29. Septbr. besøger det skotske Musikkorps »The Gordon Highlanders« Roskilde.

22. Septbr. fylder Bankdirektør H. H. Stigaard 65 Aar.

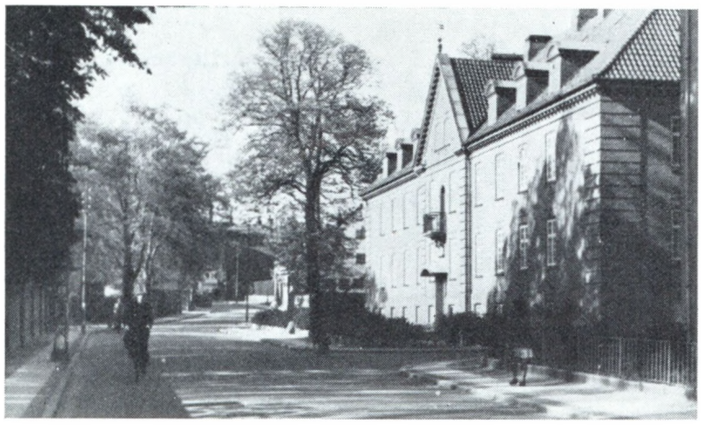

Som Følge af Set. Olsstrædes Udvidelse fældes den store smukke Lind ved De gamles Hjem.

23. Septbr. fejrer Bogholder Helmuth Lund 25 Aars Jubilæum.

Dansk Assuranceforretning

(grundlagt 1899)

ved Direktør H. C. Andersen - Roskilde

Ringstedgade 14 — Telefon 149 (3 Linier)

Tegner alle Arter af Forsikringer i følgende Selskaber:

Forsikrings-Aktieselskabet „Nye Danske af 1864“

Livs-
Brand-
Driftstabs-
Indbruds-
Vandledningsskade-
Automobil-
Ansvars-
Lovpl. Ulykkes-
Syge- og Ulykkes- } **Forsikring**

De private Assurandører A/S
Sø- og Transportforsikring

Indbrudstyveriforsikrings-Aktieselskabet „Danmark“

Dansk Stormskadeforsikring

Dansk Bygningsassurance A/S

Husbukke- og Hussvampforsikring

Dansk Kautionsforsikring A/S

Glarmestrenes Glasforsikring A/S

„Nordeuropa“ A/S

Kjøbstædernes almindelige Brandforsikring

Deres Bankforretninger ---

Vi besørger alle Bankforretninger. — Banken er stor nok til de store Forretninger — men den er ikke for stor til at give hver enkelt lille Sag den omhyggeligste Behandling og at yde dens Kunder den mest personlige Betjening.

ROSKILDE LANDBOBANK

Bank for By og Land — Algade 1 — Stændertorv — og 8 Filialer

Aktiekapital og Reserver: 3½ Mill. Kr.

Desværre kan vi ikke vise Dem hele Forretningen — men her har De tre Kig.

Kom selv indenfor — De vil altid kunne finde den rigtige Gave i en af vore mange Afdelinger.

Lædervare-Afdelingen — med det store og smukke Udvalg.

Bog-Afdelingen — Gaa selv paa Jagt blandt de store Bogborde — komplet Udvalg indenfor alle Boggrupper.

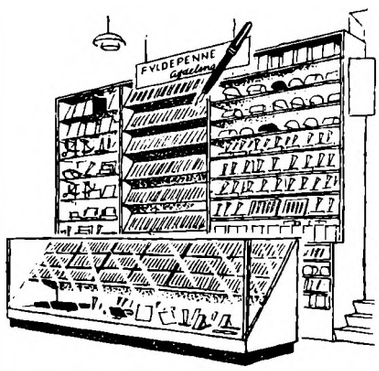

Fyldepenne-Afdelingen — der er over 1000 Fyldepenne og Kuglespidspenne at vælge imellem.

— glæd Dem over et Besøg i vor store nye GAVE-AFDELING

— der er et Væld af Keramik, Fajancer, Broncer, Kyfersten, Porcelæn osv.

Hansborgs

Der er hyggeligt i

DET KENDTE SPISESTED

DE BEDSTE SELSKABSLOKALER

FRA 8—60 KUVERTER

CENTRALEN

TELF. 181 — 182

MALERFIRMAET

D & C

DUFOUR & CHRISTIANSEN

TELF. 880 ROSKILDE

Køb Julegaverne

hos

KELP

Skomagergade 17

Telf. 109

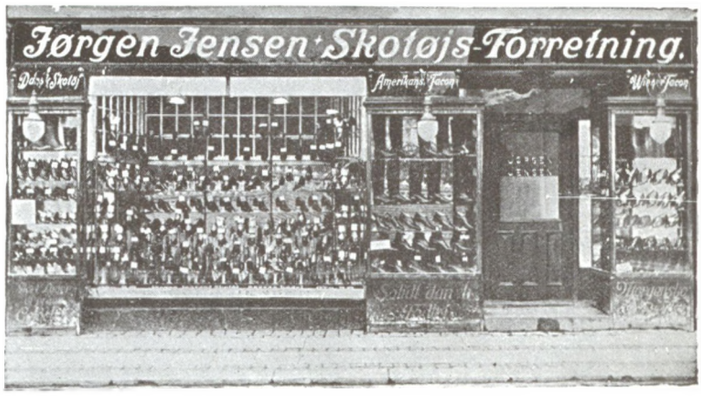

Skoen . . .

der passer

har JØRGEN JENSEN

Algade 26 — Roskilde — Telefon 153

KOMFURER
OVNE
KAMINER

Svendborg Støbegods er stadig det førende.

Enesalg for Roskilde og Opland af:
Org. Holbæk Tærskeværker og Halmpressere.
» »International« Motorer og Traktorer.
» »Deering« Høstmaskiner.
» »Fordson« Traktorer.
» »Fraugde« Plove.

JACOBSEN & LEEGAARD
Raadhustorvet 2 — Telf. 612 & 357

KOLONIAL
DELIKATESSE
VINFORRETNING

Hirschsprungs og P. Wulffs Cigarer.

Kød- og Grøntkonserves
fra Landets førende Fabrikker.
Egen Import af Vine.

LAURITZ JØRGENSEN & CO.s EFTF.
Raadhustorvet 2 — Telf. 2 & 27

Indehaver: C. W. Leegaard

Møbler for alle Hjem!

JØRGEN C. NIELSEN

v/ Aage Nielsen & W. Toftegaard Nielsen

Skomagergade 36 — Telefon 229

Noget ekstra saa

Også Dem åbner vi gerne en månedskonto i

RiO -blomster

— det forenkler Deres gaveproblemer, og deponerer De samtidigt en halv snes af Deres personlige visitkort i vort kort-kartotek, kan De fra Deres lænestol dirigere en blomsterhilsen med Deres eget kort til venner her i byen — eller over hele jordkloden via »Sig det med blomster«.

Indeh.: Carl Werner Petersen, Hersegade 2.

Tlf. 1115

BRILLER *for alle Synsfejl*

Tilpasning med moderne Instrumenter

Optiker og Urmager

CHR. PEDERSEN

Raadhustorvet 10 . Roskilde

Telefon 2260

Schmidts Kager

er de lækreste!

- *Alle Specialiteter*
- *Kaffe . The . Chocolade*
- *Alle Slags Spirituosa*

Schmidts Conditori

Algade 15 . Roskilde

Tlf. 103 (Butikken) - 2098 (Caféen)

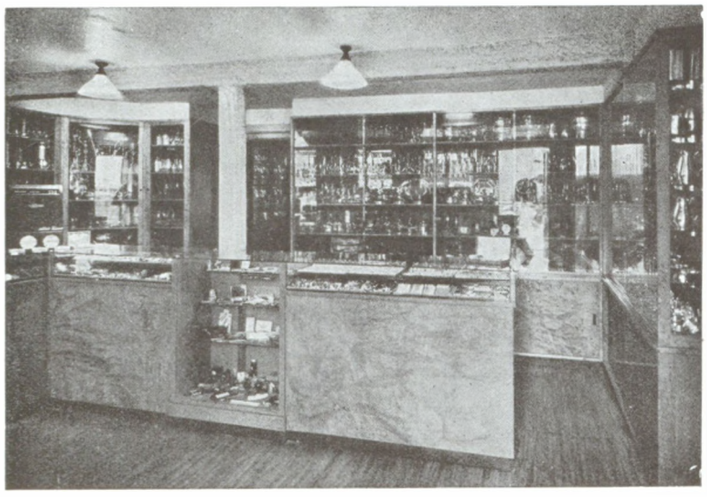

Fra Skagen til Gedser -

paa Københavns Stadion —

som i den lille Provinsklub —

Overalt finder man

PRÆMIER - MEDAILLER - PLAQUETTER

fra Firmaet

C. ANDERSEN & ENIG

i Roskilde.

Tilkendt Medailler for Guld- og Sølvarbejde.

Karenolsdatterstræde 7 . Telf. 699

KOLONIAL . VIN . CIGARER

Vejle Støbegods

Emil Matthissen & Søn

Roskilde . Telefon 1100 - 1101

Alt i FOTO og KINO

Algade 34

Specialforretning for Amatørfotografi og Kino

FOTO-EXPERTEN

Telf. 974 . Roskilde

SMUKT LAGER AF

Lamper og Lysekroner

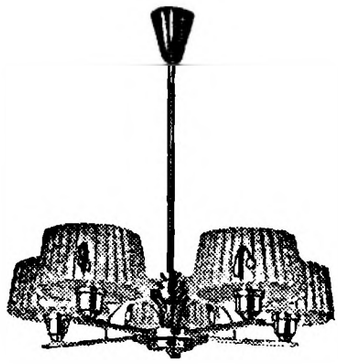

ALT I RADIO

Levering og Reparation af Motorer og Dynamoer

E. E. Jacobsen *(Fr. Larsens Eftf.)*

Installationsforretning

Algade 14 — Tlf. 457 (2 Lin.), eft. Lukketid 2566 og 2103

Elektrisk Installationsforretning for Svag- og Stærkstrømsanlæg. – Tilsynsførende under Nordsjællands Elektricitets- og Sporvejs A/S

C. C. M. OLSEN

GRUNDLAGT 1852

BLAAGAARDSSTRÆDE 7

FORRETNING FOR

BLIKKENSLAGERARBEJDE
KOBBERDÆKNING
GAS-, VAND-, SANITETS- &
CENTRALVARMEINSTALLATION

TLF. *439

O. H. SCHMELTZs EFTF.
ROSKILDE
VÆVERI: UDSALG.

Grundlagt 1851

Raadhustorvet 6 *Telefon 107*

P. Petersen & Søn

Hersegade 6 . Telf. Roskilde 283

Grundlagt 1880

Byens førende Firma for alle Arter

SELETØJ . LÆDERVARER . SPORTSARTIKLER

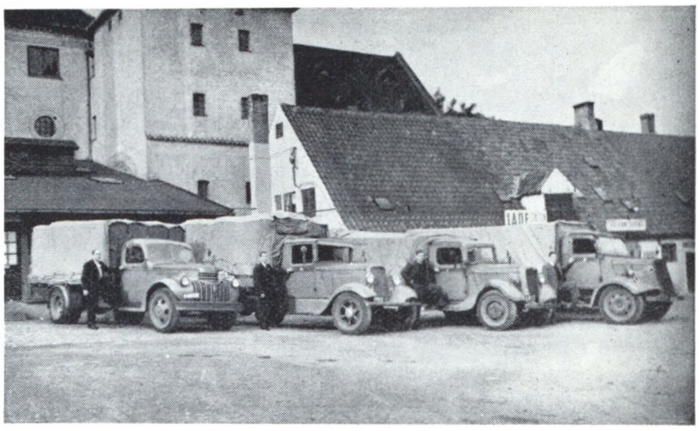

Fritz Rasmussens FRAGTBILER

besørger al Slags Gods til og fra København.

Kontor: Algade 15

(Bryggeriets Gaard)

Telefon 589

Samlingssted i København:

Fragtmandshallen, Halmtorvet 17

Rampe 2 — Box 9

Telf. Central 8686, Lokal 9

Bemærk Box 9!

Alfred Petersens Handelsgartneri.

Indehaver: C. L. Holme. — Grundlagt 1855.

Jernbanegade 7 - Telf. 65 og 1465.

Postgiro Nr. 10680.

Kranse- og Buketbinderi.

Blomster leveres paa faa Timer overalt i Danmark og Udlandet.

Stort Udvalg i Blomster fra eget Gartneri.

Felix Mollers

BOGTRYKKERI

(Indehaver: Sven Pedersen)

Karenolsdatterstræde 6 . Roskilde . Telefon 459

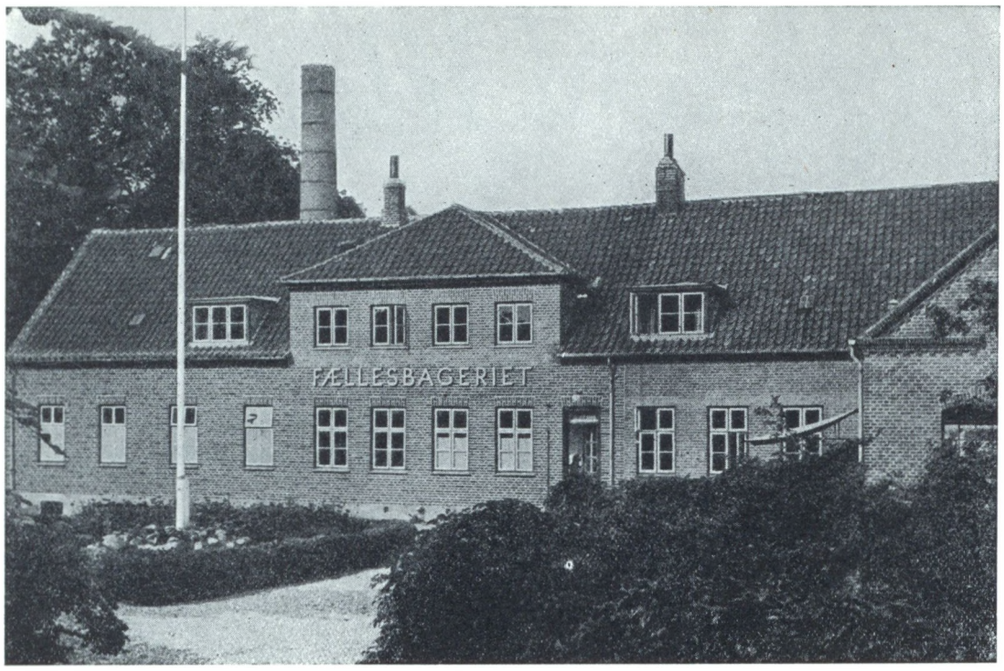

Roskilde og Omegns Fællesbageri

LEVERER

Telefon 564

BYENS BEDSTE BRØD

RUTANA
er Sundhed!

RUTANA lyst Rugbrød.

RUTANA mørkt Rugbrød.

RUTANA Sigtebrød.

Alle RUTANA-Brød er tilsat de af Videnskaben nyopdagede Stoffer.

Vejen til Maalet –

Om et halvt Aar vinker Ferien igen, hvor De vil søge Sundhed og Adspredelse for med Styrke at kunne genoptage Dagens Gerning.

Hvordan er det, har De sparet noget op til den kommende Ferie, eller er Deres Økonomi saadan, at De bruger alt, hvad De tjener?

Det er klogt at lægge et Budget og overholde det saadan, at der bliver noget at sætte i Sparekassen. Ikke blot til Ferien, men ogsaa til andre Ønsker og Formaal.

Lad Rejseopsparingen blive Indledningen til en planmæssig Opsparing med Fremtiden for Øje.

Sparekassen
for Roskilde By og Omegn

FELIX MØLLERS TRYK